

NielsenIQ

Niet-lezers & light lezers

Kwalitatief onderzoek

november 2024

Inhoud

Inleiding	3
Achtergrond	3
Vraagstelling	3
Methode	4
Doelgroepen	4
Interviewduur	4
Samenvatting	5
Bevindingen	6
Associaties met boeken lezen	6
Ontwikkeling van leesgedrag in de tijd	7
Boeken lenen, kopen en erover praten	10
Verklaringen voor huidige omgang met boeken	14
Drempelverlagers en reclame	21
Conclusies	23
Aanbevelingen	27

Bijlage:

Kwantitatieve onderbouwing light lezers en niet-lezers

Inleiding

Achtergrond

De leesfrequentie onder Nederlandse consumenten is vrij stabiel. Toch zijn er indicaties voor afnemend leesgedrag. Ook zien we een lichte toename van Nederlanders die nooit lezen. Lezen biedt belangrijke meeropbrengsten, bijvoorbeeld op het gebied van schoolprestaties, maatschappelijke kansen en inlevingsvermogen. Het is daarom belangrijk om de trend van afnemend leesgedrag te keren.

Vraagstelling

SMB wil graag inzicht krijgen in de redenen waarom niet-lezers niet lezen en waarom light lezers niet vaker lezen. Of wat voor hen nu juist wel lees-, koop- en leenmomenten zijn. Hoe ervaren zij boeken, wat zijn voor hen prikkels die tot lezen kunnen aanzetten?

Met behulp van deze inzichten kunnen alle stakeholders binnen SMB hun beleid verder vormgeven en bijsturen.

Door inzicht te krijgen in de motivatie, houding en profielen van niet-lezers en light lezers kunnen alle stakeholders binnen SMB beleid uitstippelen om het lezen verder te bevorderen.

Dit rapport bevat de resultaten van het kwalitatieve onderzoek dat in oktober 2024 is uitgevoerd. Er is ook een rapportage met een analyse van kwantitatieve informatie over light lezers en niet-lezers; deze vindt u in de bijlage.

Hoofddoelstelling

Inzicht krijgen in de motivaties en houdingen van niet-lezers en light lezers om te leren hoe (ook) deze groep gemotiveerd kan worden om (meer) te lezen.

Methode

Kwalitatief onderzoek is bij uitstek geschikt voor het goed doorvragen op ervaringen, behoeften en activiteiten. Bij dit onderzoek kun je daarbij denken aan lees, leen- en koopervaringen, behoeften en activiteiten ten aanzien van lezen, imago van lezen en gekregen leesopvoeding.

Alle gesprekken - in totaal 14 - bestonden uit individuele diepte-interviews; lezen is immers een individueel proces, en de gesprekken gaan erg over individuele ervaringen. Bovendien kunnen drempels om te lezen best persoonlijk zijn en dat wil niet iedereen in een groep delen.

Alle gesprekken vonden online plaats. Op 14 en 15 oktober zijn deze uitgevoerd, met een laatste, nakomend interview op 23 oktober. Representanten van de opdrachtgever waren in de gelegenheid alle gesprekken live te volgen en om aan het einde van elk gesprek aanvullende vragen in te brengen.

NIQ GfK maakte een concept checklist die samen met SMB definitief vorm kreeg.

Doelgroepen

Het onderzoek is uitgevoerd onder 2 doelgroepen:

- Niet-lezers: mensen die nooit een boek lezen voor zichzelf in de vrije tijd (n=7)
- Light lezers: mensen die minder vaak dan maandelijks een boek lezen voor zichzelf in de vrije tijd (n=7)

Er is gespreid op leeftijd, geslacht en opleiding. En er zijn vooral mensen geselecteerd met geen tot weinig boekhandel/bibliotheek contact. Geen van de respondenten leent boeken in de bibliotheek voor zichzelf, sommige komen er wel voor hun kinderen. Ook komt men soms in een boekhandel, maar op een enkele uitzondering na, niet om een boek voor zichzelf te kopen.

Interviewduur

De interviews met niet-lezers duurden gemiddeld 30 minuten, de gesprekken met de light lezers 40.

Citaten

In deze rapportage zijn citaten opgenomen. Deze staan allemaal in blauwe blokken. Voor elk citaat staat LL (= Light Lezer) of NL (= Niet-Lezer) en het geslacht en de leeftijd van degene van wie het citaat afkomstig is. Citaten afkomstig van personen met een leesbeperking zijn rood gemarkeerd (LLv38).

T.b.v. de leesbaarheid kunnen de citaten soms enigszins herschreven/ ingekort zijn, maar uiteraard altijd met behoud van de kern van wat de persoon heeft willen zeggen.

Samenvatting

Er zijn twee belangrijke redenen waarom licht lezers en niet-lezers weinig tot niet lezen.

- Geen of onvoldoende concentratie, niet of onvoldoende rust (denken te) hebben
  - Lezen is niet altijd een makkelijke activiteit; gaat niet vanzelf
- Concurrentie van andere bezigheden (leiden af)
  - Activiteiten van min of meer praktische aard (kinderen, huishouden)
  - Aantrekkelijkere of makkelijkere activiteiten (televisiekijken, sporten, nieuwsartikel lezen)
  - Rijkheid aan kennis online (alternatieve bronnen van informatie); toegankelijk en kosteloos
- Dit wordt nog versterkt door:
  - Leesbeperking (sterke impact)
  - Keuzestress (geen boeken in huis; onbekend met aanbod; je moet op zoek en succes is niet gegarandeerd)
  - Prijs en kosten (duur; geld uitgeven aan iets waar men moeite mee heeft, en onzekerheid over keuze)

Bovendien is de mindset voor een deel berustend. Men mist het lezen niet echt, en men wil de andere activiteiten niet missen.

Hoewel er dus vaak een combinatie is van meer en minder dominante factoren, lijken alle genoemde verklaringen/drempels voor niet/weinig lezen, een soort gemene deler te hebben. En dat is 'moeite doen' (of inspanning leveren). Voordat men tot lezen komt moet men moeite doen.

Bevindingen

Associaties met boeken lezen

Er is enig verschil in de eerste associaties met boeken lezen tussen de light lezers en de niet-lezers. De light lezers zijn vaker positief en refereren aan wat boeken lezen hen oplevert. Vooral ontspanning wordt vaak genoemd. Ook zitten er meer neutrale associaties bij, zoals verwijzingen naar wat men leest (genre) en hoeveel. En enkele meer negatieve associaties zijn er ook, maar niet in die mate als bij de niet-lezers. Daar domineren de verwijzingen naar de inspanning die lezen vergt en wat het lezen van boeken minder aangenaam maakt. Maar ook bij deze groep zijn er zeker vergelijkbare, positieve associaties. Hieronder een aantal kernwoorden uit de reacties.

Light lezers	Niet-lezers
Ontspanning, stille tijd, andere wereld	Rustgevend, genieten, momentje voor jezelf
Zelfontwikkeling, bredere kijk op de wereld	Interessant, goed voor algemene ontwikkeling en vocabulaire
Bepaald genre dat men graag leest/hoeveel men leest/dat men weinig boeken koopt	Dikke boeken, duf, saai (zitten), langdradig, kleine letters, prijzig
Boekhandels, boeken die in de publiciteit komen, papier (traditioneel), ouderwets	Geen tijd voor, lage concentratie
Vooraf korte stukken. Kost moeite door dyslexie	Lezen gaat langzaam, achterlopen, gestuntel, dyslexie

Gevraagd naar de genres die men graag leest of las (of waar simpelweg de voorkeur ligt), dan is er bij de overgrote meerderheid een voorkeur voor non-fictie. Dat zien we zowel bij de light als de niet-lezers. Men wil leren, het boeit meer (als het echt gebeurt is), men kan zich voorbereiden op een land dat men gaat bezoeken, men heeft zelf een ingrijpende gebeurtenis in zijn leven gehad (depressie, overlijden kind) waar men meer over wilde weten (soort zelfhulp dus), er is minder rust voor nodig.

LL (v34) Stukje zelfontwikkeling. Je leert over dingen of over hoe andere mensen denken. En ontspanning. Als ik lees en de smaak te pakken heb, gaat de tijd altijd heel snel.

LL(v54) Ik lees niet veel boeken. Wel maar meer over onderwerpen, over de psyche of over reizen die ik wil maken of een bekend persoon. Niet zozeer thrillers of romans.

LL(m65) Je bent met iets heel anders bezig als in je normale leven. Ik ben gek op thrillers en geschiedenis. En sportboeken over bepaalde spelers. Nu vind ik het mooi hoe de verhaallijn is, hoe het boek geschreven is.

(LLv38) Als het lekker weer is, heb ik de rust om mijn e-reader te pakken. Ik ben dyslectisch, dus lezen kost mij meer moeite. Ik moet mijn hoofd kunnen uitzetten in een omgeving zonder prikkels.

NL(m45) Duf en veel, dik. Duf is beetje zitten, lezen... tja. Ik gun me niet de tijd om te gaan lezen.

NL(m30) Ik heb er de tijd niet voor.

NL(m18) Ik lees niet zo snel en daardoor voelt het geforceerd. Daarom doe ik het niet zo veel meer. Af en toe wel een tijdschrift maar een boek niet.

NL(v52) Mijn concentratieniveau is heel weinig. Daar gaat het nog weleens fout. Daardoor heb ik moeite met boeken lezen.

Ontwikkeling van leesgedrag in de tijd

Vroeger: opvoeding/ opgroeien met lezen

De meesten, zowel de light als de niet-lezers, zijn in meer of mindere mate met lezen opgevoed en opgegroeid. In die zin dat er werd voorgelezen en men ook zelf (op 1 deelnemer na) boeken las. Overigens treffen we onder de niet-lezers wat meer mensen aan die zeggen het niet meer te weten of hun ouders voorlezen.

Ook wordt de bibliotheek genoemd, daar kwam men vroeger regelmatig. Dat is compleet anders dan nu omdat op dit moment niemand hier nog komt (meer hierover op pagina 16).

Toen men opgroeide las men zelf dus ook, maar de mate waarin dat met plezier gebeurde, varieert wel. Beide smaken komen we tegen bij beide doelgroepen. Wel valt op dat de meeste deelnemers met een leesbeperking, lezen vroeger niet echt leuk vonden. Die leesbeperking leidde er vooral toe dat het lezen langzaam ging en dat men zich, in het bijzonder op de middelbare school met de verplichte leeslijst, enigszins onder (tijds)druk gezet voelde. En dat maakte het lezen van boeken er niet plezieriger op. Het komt voor dat, zodra de verplichting ervan af was en dus ook de tijdsdruk, men het lezen daarna weer wat leuker ging vinden. Een ander zegt dat die slechte start altijd heeft doorgewerkt.

De light lezers en niet-lezers die zelf kinderen hebben lezen hun kinderen vrijwel altijd voor. Redenen die men hiervoor aangeeft zijn de volgende:

- Om ze te interesseren voor lezen (voor boeken)
- Omdat het moet/het hoort erbij/hoort bij de opvoeding (is iets dat je wilt doorgeven, ook aan de kleinkinderen)
- Leuke activiteit/bezigheid
- Helpt om iets te kunnen zeggen
- Prikkel (vormen en kleuren) NB: dit gaat over 'voorlezen' aan een baby 8-maanden
- Om dingen te leren
- Voor de verbinding

Vanaf vroeger tot nu: wat gebeurde er met boeken lezen

Op de volgende 2 pagina's volgt een vereenvoudigd overzicht (per doelgroep) van hoe het lezen zich vanaf vroeger tot nu heeft ontwikkeld. Het is een onvolledige weergave van de

LL(v34) Mijn vader vond het heel belangrijk dat wij boeken lasen. Ik las vroeger veel, toen ik naar de middelbare school ging werd dat minder.

LL(m72) Er was nooit tijd voor de kinderen en zeker niet voor voorlezen. Ik heb er geen actieve herinneringen aan.

LL(v38) Die leeslijst was verschrikkelijk, is toch een niveautje hoger. Zeker die moeilijker oud-Nederlandse boeken zijn niet te doen voor iemand met dyslexie. Ik las de samenvattingen.

LL(v54) Voorlezen weet ik niet meer goed, maar wij hadden allemaal een bibliotheekkaart. Vanuit de opleiding moest je je boekenlijst lezen. Wij hadden geen telefoon dus dat was anders. Ik heb ook getracht om mijn zoon te interesseren voor boeken die onrustig is en slechte concentratie heeft. Ik heb dat bewust gestuurd door bieb bezoeken en voorlezen.

NL(m30) Ik werd nooit voorgelezen. Maar volgens mijn ouders had ik sinds mijn 3^e interesse in boeken. Kon in groep 1 al lezen. Daardoor liep ik vooruit op andere leerlingen.

NL(m18) Ik denk dat het ook is gekomen doordat het altijd verplicht was om te lezen, op school. Als het moet, doe ik het maar ik heb het niet als iets leuks in mijn hoofd zitten. Maar ben wel opgevoed met lezen. Altijd voor het slapen gaan gingen we een verhaal lezen. Als opa en oma kwamen oppassen, lasen ze voor.

NL(m33) Ben eigenlijk niet opgevoed met lezen. Mijn vader leest wel veel en ik zal vast wel eens voorgelezen zijn, maar ik ben opgevoed met, ga maar lekker naar buiten.

LL(m66) Lezen was mijn hobby maar is nu minder door drukte van het dagelijks leven.

drempels en dus van de verklaringen voor het huidige leesgedrag (deze worden in detail besproken vanaf pagina 20). In de overzichten valt grofweg het volgende op:

- Dat als men lezen nu nog wel leuk vindt, dit niet automatisch betekent dat men dus ook meer wil lezen dan men nu doet. Van de 7 light lezers vinden er 5 lezen nog wel leuk, maar toch zijn ze tevreden met zoals het nu is. Slechts 2 van hen willen misschien wel iets meer gaan lezen.
- Levensveranderingen zijn van invloed op het leesgedrag
  - Denk aan een andere levensfase (drukte van kinderen of werk, of juist meer vrije tijd door pensioen), andere hobby's en activiteiten, komst van het internet, verandering financiële positie, krijgen van een partner die leest, mentale veranderingen (in rust, focus, energieniveau). Maar soms gebeurt er ook niet per se veel in deze tussenliggende fase. Men was bijvoorbeeld altijd al een langzame lezer en/of had altijd al niet zoveel met boeken en dat gevoel is dan gebleven.
- Sowieso lijkt de grondhouding t.a.v. boeken tussen vroeger en nu vrij stabiel. Als men het vroeger leuk vond, vind men dat vaak nog steeds wel.
  - Veel meer van invloed lijkt hoe men zijn leven in de loop der jaren is gaan invullen, wat er is gebeurd. Daarnaast is sterk van invloed of er een leesbeperking is of niet. Als daar sprake van is maakte dat het lezen minder leuk, in het bijzonder op school waar verplicht en onder (tijds)druk gelezen moet worden.

LL(v38) Vroeger was lezen echt mijn hobby, maar mensen veranderen. Er zijn andere dingen waar ik het voor ingeruild heb. Mijn telefoon is het belangrijkste ding.

NL(m30) Na de middelbare te druk met andere dingen, met werk en andere hobby's waar ik liever tijd in stak. Sinds mijn werkloosheid ging ik met andere hobby's verder en keek nooit meer terug op boeken.

Light Lezers	Lezen vroeger	Tussenliggende periode	Lezen nu
m66	Wel aardig, las beperkt	Druk leven, boeken vaak te dik, bevatten te veel bijzaken	Wil wel meer lezen maar niet per se omdat hij het leuk vindt (kan vooral korte stukjes aan), maar omdat vriendin leest en er meer vrije tijd komt.
v38	Nooit leuk door dyslexie	Na diagnose dyslexie en na confrontatie met leuk boek weer beperkt gaan lezen. Maar nu ook veel andere activiteiten en onvoldoende rust om meer te lezen	Nu wel leuk(er), maar hoeft niet per se meer te gaan lezen. Andere invulling gevonden en blijft druk in haar hoofd
v38	Vond het leuk, las veel	Ander leven gekregen: kinderen, partner, internet; daar passen paar boeken bij maar niet meer.	Nog steeds leuk, maar hoeft niet per se meer. Andere invulling gevonden, druk leven, niet de concentratie/te veel moeite om zich ertoe te zetten
m65	Vond het leuk	Druk leven, niet de rust, daarom minder gaan lezen, alleen tijdens vakanties	Nog steeds leuk, wil ook weer meer gaan lezen. Is net met pensioen heeft dus meer tijd
v54	Wel ok	Sinds zwangerschap/depressie niet meer de concentratie teruggekregen.	Nog altijd leuk maar prima als het niet meer wordt. Inmiddels veel andere activiteiten en onvoldoende rust om meer te lezen
v34	Leuk tot druk van school kwam	Druk, kinderen, geen rust in hoofd, andere activiteiten gaan voor, etc.	Nog steeds leuk en wil ook meer, maar lukt niet gegeven hiernaast vermelde omstandigheden

m72	Prima, geen hobby, niet mee opgevoed	Boeken waren en zijn nooit zijn hobby geworden. Andere dingen te doen	Boeken nog steeds niet zijn hobby, wil dus ook niet meer lezen dan nu
-----	--------------------------------------	---	---

Niet-Lezers	Lezen vroeger	Tussentijdse periode	Lezen nu
m33	Al lang niet leuk door dyslexie	Niet echt iets veranderd: nooit echt leuk geworden door traag lezen	Mist het niet, afgesloten hoofdstuk. Heeft andere kanalen
m45	Niet echt leuk, maar las wel meer	20 jaar geleden hersenletsel opgelopen waardoor zware boeken niet meer lukken door beperkt concentratievermogen	Lezen is nog wel in een bepaald opzicht bevredigend, vooral omdat hij zichzelf hierin wil blijven uitdagen
v52	Las wel maar niet heel enthousiast	Is niet echt iets gebeurd maar heeft gewoon een slecht concentratievermogen. Vermijdt lezen, bang verkeerde keuzes te maken, dat lezen niet lukt, etc.	Wil (of kan) niet per se veranderen. Lezen heeft wel goede kanten maar is ook niet zeer gemotiveerd. Ziet te veel drempels
v57	Wisselend wel en niet leuk	Door ziekte en door andere factoren (zoals drukte, keuzestress, andere activiteiten) leest ze weinig	Wil (of kan) niet per se veranderen. Lezen heeft wel goede kanten maar is ook niet zeer gemotiveerd dit vaker te doen. Te veel drempels
m18	Tot 6 ^e saai, daarna leuker door leeslijst	Na school weer minder leuk want langzame lezer	Wil niet per se meer lezen, mist het niet echt, ook niet heel leuk, zijn voldoende andere activiteiten, geen boeken om zich heen, etc.
m30	Las veel, tot z'n 24 ^e met plezier gelezen	Vanaf 24 ^e andere invulling van leven, ander hobby's, andere bronnen leveren sneller dopamine dan lezen	Geen wens te veranderen, mist het niet, goed zoals de invulling nu is
m45	Tot 1 ^e klas middelbare oké	Vanaf 1 ^e klas middelbare school niet meer leuk (druk van school, was geen studiebol). Boeken lezen is duf, dik, wil, hij wil doen i.p.v. stilzitten	Wil misschien heel klein beetje meer lezen, maar gelooft er zelf niet echt in dat dat gaat lukken. En lijkt ook geen echte behoefte

Boeken lenen, kopen en erover praten

Bibliotheken

De meerderheid ging vroeger als kind naar de **bibliotheek**. Inmiddels gaat er niemand meer, althans niet om voor zichzelf een boek te lenen (niet verwonderlijk omdat daarop is geselecteerd). Degenen die er wel komen, doen dat voor hun (klein)kinderen. Een enkeling komt er voor iets anders dan een boek (vrienden ontmoeten, café, studeren). Redenen om er niet meer te komen zijn o.a.:

- Stoffig, oud gevoel. Of juist te modern (te digitaal) waardoor het er lastig is om een geschikt boek te vinden.
- Liever een boek willen hebben (en in de kast willen zetten), bijvoorbeeld omdat men het boek vaker of een langere periode nodig heeft.
- Te korte uitleenperiode. Te kort om het boek uit te hebben.
- Men leest te weinig om (de kosten van) een lidmaatschap te rechtvaardigen.
- Gebrek aan tijd.
- Op internet is veel te krijgen.
- Smetvrees.
- Schaamte. Een respondent met een hersenbeschadiging schaamt zich voor het niveau van de boeken die hij bij de bibliotheek zou moeten lenen (hij is 45 en leest de Kameleon). Overigens heeft hij een voorkeur voor luisterboeken, maar is hij er niet van op de hoogte dat de (online) bibliotheek deze aanbiedt.

De afstand tot de dichtstbijzijnde bibliotheek wordt nooit als drempel genoemd. Sterker nog, bij meerdere deelnemers zit hij juist erg dichtbij. Maar dat nodigt kennelijk niet genoeg uit om er een keer binnen te lopen.

LL(m65) Toen ik jong was waren we lid van de bieb. Daar gingen we elke week naar toe, leuk! Kom er nu zelf niet meer, de tijd ontbreekt, alleen nog wel voor mijn kleindochter.

LL(v54) Ben geen lid meer van de bieb. Fictie trekt me niet meer. En bij non-fictie wil ik het zelf hebben, dan hoef ik niet op te letten wanneer het terug moet. Als ik op reis ga en ik heb een boek over Noorwegen, dan gaat het mee op reis. En als ik dan weer eens ga, bekijk ik het opnieuw.

LL(v38) De bieb zit tegenover ons, maar ik kom er niet. Omdat ik te weinig lees, heeft een abonnement geen zin, denk ik. En als ik een boek maar 3 weken kan houden, heb ik het niet uit.

NL(v57) De bieb is tegenwoordig erg irritant. Te modern ingericht. Waar staat alles? Ik zou eerder naar een oude bieb gaan, daar is het niet digitaal, je kan de boeken inleveren bij een medewerker. Alles staat in 1 gang, er staan borden.

LL(m72) Het trekt me niet. Ik gun me daar geen tijd voor. Oud, stoffig, dat imago heerst er. Het trekt me niet om in de stellingen te gaan snuffelen.

LL(m66) Vroeger kwam ik er heel veel, nu niet meer. Misschien door de drukte. Er is meer op internet, daar ben ik meer bezig. Heb geen tijd meer voor de bibliotheek.

NL(m30) Wel om met vrienden in het café af te spreken, maar niet om boeken te lezen. Geen tijd voor boeken lezen. Kost geld en doe er niks mee.

Boekwinkels

Anders dan de bibliotheken komen sommigen nog wel eens in de **fysieke boekwinkel**. En dan komen er meer light lezers (een lichte meerderheid) dan niet-lezers. Enkele light lezers kopen er nog wel eens boek voor zichzelf, maar geen enkele van de niet-lezers doet dat. Sowieso geldt voor beide groepen dat de boekwinkel eerder wordt gebruikt voor het kopen van een boek als cadeau of om er een ander artikel te kopen dan een boek.

Naast de fysieke boekwinkel wordt **Bol.com** ook een enkele keer genoemd. En een enkeling noemt **Marktplaats** en de **Kringloop** voor tweedehands boeken.

Gezien de aard van de doelgroep (light en niet-lezers) is het aantal boeken dat men koopt nihil tot zeer beperkt. Los van het feit dat men dus weinig of niet leest, speelt hier ook de **prijs** een rol. Regelmatig worden boeken best duur genoemd. Daarnaast vindt men het **lastig een keuze te maken** uit het grote aanbod (meer over beide punten op pagina 24).

Hoe men aan boeken komt

De meesten komen dus niet aan hun boeken via de boekwinkel. In ieder geval krijgt niemand ze via de bibliotheek. Ook krijgen de meesten ze niet **cadeau** omdat hun omgeving weet dat ze niet bepaald boekenlezers zijn. Wel krijgt men soms – als een soort **leestip** - een boek van bijvoorbeeld een familielid die het boek zelf gelezen heeft en denkt dat het iets voor de ander kan zijn. Daarnaast kunnen er nog boeken in huis zijn of op een e-reader staan.

Sommigen kopen wel eens een boek als cadeau, maar alleen als men weet dat de ontvanger dat wil en welk boek gewenst is.

LL(v38) Ik kom niet zo heel veel meer in de boekwinkel. Bij ons in het dorp zit er een waar je ook kaarten en cadeaus kan halen. Ik kom er voor de andere dingen of voor een boek als cadeau.

NL(v57) Als een boek 15 euro kost vind ik het te doen. Als het naar 35 gaat, denk ik tja, of ik ga naar een tweedehands winkel. Er zijn ook veel boekhandels weg.

NL(m45) Ik vind er geen bal aan, aan boekwinkels.

NL(m18) Ik besteed mijn geld liever ergens anders aan.

LL(v34) Je loopt door de winkelstraat en ziet daar een boekwinkel, leuk om even te kijken. En het is ook het gunnen aan de boekwinkel die het pittig heeft met de concurrentie.

Papier, digitaal of luisteren

De meerderheid van de deelnemers leest nu vrijwel uitsluitend **papieren boeken**. Daar gaat gewoon de grootste voorkeur naar uit en men denkt niet vaker of überhaupt te gaan lezen als men zou overstappen naar het alternatief van een e-book of luisterboek. De meesten willen simpelweg iets in handen hebben, papier past meer bij lezen dan naar een scherm kijken, laat staan naar een verhaal luisteren.

Waar **e-books** nog wel door sommigen worden gebruikt, met name door de light lezers (en een enkele niet-lezer), geldt dat nagenoeg nooit voor **luisterboeken**. M.u.v. 1 deelnemer die door zijn leesbeperking (en daardoor een slechte concentratie) erg blij is dat hij kan luisteren i.p.v. lezen. Een aantal deelnemers heeft wel eens een luisterboek geprobeerd, maar is er geen fan van geworden. Afgezien dat men luisteren niet echt hetzelfde lijkt te vinden als een boek lezen, is er nog een aantal bezwaren:

- Men gaat andere, van het verhaal afleidende, activiteiten doen.
- Oortjes zijn niet prettig omdat ze je afsluiten van de buitenwereld.
- De stem zou niet passen bij de karakters.
- De stem zou te traag zijn (maar kan wel versneld worden).

Op de suggestie dat een luisterboek wellicht handig kan zijn als men niet snel leest, of dat men tijdens het luisteren ook nog andere activiteiten kan ondernemen, wordt door de meesten niet positief gereageerd. Men wil vooral gewoon zelf lezen, een fysiek boek in de hand hebben. En men noemt bovenstaande bezwaren.

Overigens luistert wel een aantal deelnemers naar **podcasts**. Op de een of andere manier klopt dat beter dan luisteren naar een boek. Misschien omdat podcasts bestaan uit losse, korte uitzendingen in plaats van uit een groot verhaal. Daarnaast kunnen podcasts over de actualiteit gaan en zijn ze makkelijk toegankelijk via Spotify. Dat daar inmiddels ook luisterboeken zijn te vinden, lijkt onbekend.

De redenen voor een aantal deelnemers om wel soms een **e-book** te gebruiken, zijn:

- De handzaamheid, handig om mee te nemen.
- Het kunnen vergroten van de letters. Een deelnemer met dyslexie zegt dit handig te vinden, net als de verlichte achtergrond waardoor de tekst rustiger leest.
- Niet naar de winkel hoeven te gaan.

LL(v34) Als ik een luisterboek zou aanschaffen, zou ik ook andere dingen gaan doen, naar de keuken lopen, een boterham smeren. Maar ik wil dan juist gaan zitten om het verhaal goed in me op te nemen. Ik vind het een te makkelijke manier van een boek lezen. Ik denk dat het beter is als je alle letters leest. Dat is beter voor je als persoon.

LL(v54) Mijn zus doet veel luisterboeken, maar ik vind dat niet prettig. Ik merk dat als mijn hoofd vol zit, dan gooi ik alles uit. Dan wil ik gewoon niks. En ik vind het onprettig om van een tablet te lezen.

LL(m65) Luisterboeken trekken me niet aan. Je zet het aan en na 5 minuten zet je het uit. Als je een hoofdstuk leest leg je het weg. Het luisteren zelf trekt me niet.

NL(m35) Ik zou sneller een fysiek boek lezen. Ik vind dat fijner als naar een scherm te staren of te luisteren. Ik heb liever wat in mijn handen.

Boeken als gespreksonderwerp

Boeken komen wel eens ter sprake met anderen, doorgaans is dat met familieleden. Ook kan het de partner zijn die wel meer een lezer is, of een collega.

Men heeft niet de ervaring dat men door anderen wordt aangesproken op het feit dat men weinig of geen boeken leest. Men heeft meestal ook niet het idee dat anderen daar per se iets van vinden. Hoogstens dat de ander probeert iemand te enthousiasmeren voor een bepaald boek.

Overigens zegt een deelnemer met dyslexie dat hij zich 8 jaar geleden voor het laatst weer eens aan een boek waagde omdat het volgens hem toch een soort maatschappelijke norm is dat je leest (omdat het als iets goeds en ontspannends wordt gezien).

LL(m65) Niet echt een onderwerp van gesprek met anderen. Maar soms hebben we het er een keer over met vrienden. Dan gaat het meer over reisboeken, waar ze naartoe gaan.

LL(v54) Soms met vrienden. Zij hebben het dan over een boek maar dan gaat het over een boek met een onderwerp. Niet een roman.

LL(m72) Mijn schoonfamilie waar veel wordt gelezen, weet dat ik niet veel lees maar daar zeggen ze niks van.

LL(v38) Vroeger zeiden mensen op een verjaardag, je moet dat boek eens lezen. Dat is veel minder geworden, komt net als bij mij door de telefoon, slechte concentratie. Ik stond bekend als grote lezer. Ze weten het wel en vinden het jammer.

NL(v57) Ik praat er wel eens met mijn zus over. Ze had pas een boek dat ze erg leuk vond.

NL(m45) Mijn buurvrouw leest net als mijn vrouw en die zitten zelfs in een leesclub. Als ze hier zijn, worden boeken besproken. Ik luister het wel aan maar denk, wat saai. Dan heb je zoveel tijd besteed aan een boek en wat is dan de conclusie?

NL(v52) Mijn moeder komt wel eens met een boek aan. Zij zou mij het plezier van het lezen gunnen

Verklaringen voor huidige omgang met boeken

De verklaringen die de deelnemers aandragen voor hun huidige omgang met het lezen van boeken, verschillen niet wezenlijk tussen de niet-lezers en light lezers. Er is vooral veel overlap. Vaak is het combinatie van factoren die het huidige gedrag verklaren, waarvan er wel 2 dominant zijn:

1. Geen of onvoldoende rust of concentratie hebben.
2. De concurrentie (af- en verleiding) van andere activiteiten en alternatieven.

Daarnaast zijn er andere verklaringen/omstandigheden die ook op zichzelf staan maar vooral bovenstaande 2 verklaringen aanjagen/versterken:

3. Keuzestress, beperkte kennis van het boekenaanbod, afwezigheid van boeken
4. Leesbeperkingen
5. Prijs/kosten

Tot slot – nr.6 – gaat er een sterke invloed uit van de mening die men zelf over zijn eigen, huidige leesgedrag heeft. Heeft men er vrede mee, vindt men het goed/prettig/etc.? Of niet en wil men er iets aan veranderen?

Hierna lichten we deze 6 verklaringen afzonderlijk toe.

Verklaring: Geen of onvoldoende concentratie, niet of onvoldoende rust (denken te) hebben

- Het hebben van voldoende rust/concentratie vindt de doelgroep min of meer **randvoorwaardelijk** om de stap te zetten een boek te gaan lezen. Dat heeft te maken met het volgende:
  - Een boek lezen is niet per se een makkelijke activiteit, het gaat niet vanzelf. Boeken associeert men namelijk o.a. met veel pagina's (dikke boeken), lang(zaam) lezen, lange teksten en (ingewikkelde of meerdere) verhaallijnen die men ook nog eens moet onthouden om het verhaal te kunnen blijven volgen. Overigens betekent dit niet dat de deelnemers letterlijk niet goed kunnen lezen, dus op een laag leesniveau zitten. Wel kampt een aantal deelnemers met leesbeperking die het lezen extra uitdagend maken. Bij hen is er dus een duidelijke oorzaak voor het niet goed 'kunnen' concentreren. Maar dat neemt niet weg dat er daarnaast flink wat deelnemers zijn die zich zonder aanwijsbare oorzaak ook niet goed kunnen concentreren. Zij vinden simpelweg de rust niet. Of gunnen die zichzelf niet.
  - Men wil voldoende aandacht (bijna een soort toewijding) hebben voor het boek. Anders komt het verhaal misschien niet goed over en is het bij wijze van spreken zonde van het boek. En zonde van de tijd die men erin steekt. Men lijkt rust/concentratie dus ook nodig te hebben om datgene wat in potentie in een boek zit, zoals ontspanning of kennis, eruit te kunnen halen.
- Geen rust hebben, kan ook betekenen dat men simpelweg te moe is of te weinig energie heeft om iets (relatief) inspannends als lezen te ondernemen. Dan kiest men dus voor andere (makkelijker) activiteiten. Zie verklaring op pagina 23.

LL(v34) Ik heb rust nodig om een boek te kunnen lezen omdat ik mezelf er dan aan kan overgeven. Ik wil meer lezen want ik zie het als ontspanning, een verrijking. Maar ik wil eerst alles afgevinkt hebben in huis anders weet ik dat dat erna nog komt. Als ik niet alles heb gedaan, dan heb ik niet de rust.

LL(v54) Door die depressie heb ik moeite met concentreren. Dat is nooit meer teruggekomen. Ik heb moeite met verhaallijnen op te pikken. Dat heb ik ook weleens met films. Ik ben snel afgeleid. Non-fictie boeit mij meer en dan wil ik er meer over weten. 's Avonds lees ik weinig omdat ik dan niet de energie heb, dan ga ik sporten, yoga, tv kijken of naar vrienden toe.

LL(v38) Bij een boek moet je geconcentreerd zijn. Je moet erover nadenken anders sla je het niet op. Dan kan je net zo goed niks doen. Normaal pakte ik een boek en dacht ik, leuk lezen.

LL(m66) Als een boek 300 pagina's is, denk ik wanneer begint het echte verhaal? Ik wil niet veel eromheen, niet zo uitgebreid, dan vergeet ik de hoofdzaak. Ik lees meer losse stukken, het moet kort zijn. Met een boek over een interessant onderwerp, ben ik drie maanden bezig. Het kost te veel tijd.

NL(m45) Door mijn hersenbeschadiging heb ik de concentratie niet meer om een pagina te verwerken.

- Rust draait niet alleen om mentale rust (en concentratie) maar ook om een **rustige fysieke plek** waar men kan lezen. En om een **rustig moment of periode**. Illustratief hiervoor is, dat men sneller een boek pakt als het vakantie of weekend is, er geen kinderen (in de buurt) zijn, men met pensioen is, alles in huis heeft gedaan wat gedaan moest worden, etc. Tot slot wordt gezegd dat het ook een kwestie is van gunnen, dus zichzelf de rust gunnen om te gaan lezen. Dat kan niet alleen lastig zijn door een bepaalde (drukke) levensfase waarin men zit, maar ook door de maatschappij die, aldus een deelnemer, steeds meer vergt van mensen. En dus dat er steeds minder tijd is om jezelf de rust te gunnen om te gaan lezen.
- Zoals op de vorige pagina vermeld, is rust/focus een soort randvoorwaarde, o.a. omdat een boek lezen niet per se makkelijk is. Wat opvalt is dat men vaak wel de rust en concentratie heeft (of kan opbrengen) om bijvoorbeeld **kranten en stukken op internet te lezen**. Dit zijn namelijk geen (heel) lange stukken, het zijn geen dikke boeken met heel veel pagina's, men hoeft het niet per se te onthouden om het verhaal te kunnen blijven volgen of om later weer te kunnen oppikken. Bovenal zijn dergelijke stukken behapbaarder en sneller te consumeren. Dit kan ook meer tussendoor; er hoeft dus ook niet (vaak tevergeefs) gewacht te worden op een moment dat men echt het gevoel heeft de rust en concentratie te hebben om te gaan lezen. In dat opzicht lijkt het consumeren van nieuwsmedia (of daaraan gerelateerde content) enige overlap te hebben met het lezen van een non-fictie boek. Ook kan dat komen doordat de inhoud doorgaans functioneler/praktischer is.

LL(m65): De laatste jaren lees ik alleen nog tijdens vakanties. Dan kom je meer tot rust en gun je jezelf meer tijd.

LL(v38) Online artikelen, NOS en Nu.nl. Af en toe een magazine, de Donald Duck. Dat is korter, dus dat kan dan makkelijker en sneller.

NL(m45) Op internet lees ik de lokale krant. Dat lukt wel omdat dat meer bij mij past. Ik zie er meer een doel in. Wat is het doel van lezen? Ik ben meer van Google, dan zoek ik het even op.

NL(m30) Korte stukjes en nieuwsartikelen lukt me wel met mijn dyslexie. Daar kan ik ook de concentratie op vasthouden. Lezen kost ook een stukje verwerkingstijd, het nieuws is vrij beknopt. In het boek blijft het niet hangen. Ik onthoud niet wat ik lees.

NL(m45) Kranten, tijdschriften of sites. Dat gaat goed, dat zijn niet lange lappen tekst. Een artikeltje op mijn telefoon dat is dan vaak 100 of 200 woorden. Dat is een pagina. Dat gaat dan nog goed.

LL(v54) Ik lees over echte dingen. Dat is vanuit interesse, daar wil ik meer over weten. En ik kan het weggelaten wanneer ik wil. Dat gevoel heb ik niet als ik een roman lees. Vroeger las ik dat meer maar daar heb ik nu geen rust en geduld meer voor. Ik heb moeite om daarin te komen. Dan leg ik het snel weg of denk ik van tevoren al dat het me meer energie kost. Met non-fictie ben ik nuttig bezig in mijn vrije tijd, meer kennis of nieuwsgierig naar een persoon. Dat leest voor mij makkelijker.

Verklaring: Concurrentie (afleiding en verleiding) van andere activiteiten en alternatieven

In feite gaat het hier over de invulling van de tijd die men heeft. Waaraan besteedt men deze, aan lezen of iets anders? En dan blijkt men genoeg redenen te hebben om niet voor lezen te kiezen.

- Ten 1^e zijn dit activiteiten van min of meer praktische (al dan niet noodzakelijke aard), dus dingen die moeten gebeuren. Denk aan huishoudelijke taken, kinderen opvoeden, werk, studie. Hier speelt dus ook de levensfase waarin men zit. Zo zegt een deelnemer (Light lezer) dat haar broer en zus wel veel lezen (ondanks dat zij dezelfde opvoeding had met een vader die lezen stimuleerde) maar dat zij geen kinderen hebben. Ook is het makkelijker om op vakantie te lezen omdat er dan minder moet gebeuren en er dus meer rust is.
- Ten 2^e zijn dit activiteiten die men op verschillende manieren aantrekkelijk(er dan lezen) vindt. Aantrekkelijker in de zin van makkelijker omdat er minder of geen rust/concentratie voor nodig is. Denk aan tv-kijken of op de telefoon zitten. Anderzijds aantrekkelijker in de zin van leuk(er) om te ondernemen, zoals een hobby uitoefenen, naar buiten gaan, etc. Hier kan het ook gaan om de keuze voor sociale activiteiten (zoals samen met je partner tv-kijken of praten) i.p.v. de solistische activiteit van lezen.
- Ten 3^e zit de afleiding van andere activiteiten ook in de opkomst van de online media. Enerzijds is daar de telefoon die de aandacht trekt (het valt overigens mee hoe vaak de telefoon wordt genoemd). Anderzijds geldt dat datgene wat men uit boeken kan halen, in belangrijke mate ook op het internet te vinden is. Informatie/kennis (non-fictie), maar ook entertainment, is daar rijkelijk aanwezig en direct binnen handbereik. In die zin is 'het internet' voor sommigen een goed, of eigenlijk beter, alternatief voor het lezen van een boek.

De andere activiteiten zouden ook geschaard kunnen worden onder het kopje **afleiding of verleiding**. En daarmee heeft het ook een belangrijke link met de 1^e verklaring, namelijk het gebrek aan rust, concentratie (of energie). Immers, men laat zich kennelijk regelmatig verleiden en afleiden.

LL(v34) Als we 's avonds samen zijn, kijken we op de bank een serie met wat lekkers erbij. Je doet dan toch wat met zijn tweeën. En ik heb een hele dag gehad, dan kijk je liever tv of klets je wat. Of de vaatwasser moet uitgeruimd.

LL(m72) Op vakantie heb je een paar dagen niks te doen en dan lees ik een boek. Maar als we een wandeling kunnen maken, doe ik dat liever. En het internet is zo groot, dat je geen boek meer nodig hebt.

LL(m65) De laatste 10, 15 jaar is door het werk het lezen minder geweest. Ook door je werk thuis, de kinderen, kleinkinderen. Dan ben je verzadigd van het werken, moe en niet altijd zin om te lezen.

LL(v38) Vanaf m'n 23e kwam er een omslag. Toen kwam er tv en meer internet.

NL(m30) Ik denk dat het vervangen is door series kijken. Dan krijg je ook informatie binnen. En als ik iets over geschiedenis wil weten, zoek ik het eerder op YouTube, dan dat ik een boek koop. En de visualisatie is leuker als het lezen. Andere informatie- en entertainmentbronnen zijn sneller, korter en toegankelijker, je hebt sneller je dopamine.

NL(m45) Een boek is wel heel plat. In de weekenden ga ik het liefst op pad en erop uit.

LL(v38) Als ik thuiskom na werk, heb ik een uurtje, het moment dat ik een serie aanzet. Dan ben ik nog te druk in mijn hoofd voor een boek. Dat is ook een automatisme, de associatie in mijn hoofd dat het mij meer tijd kost om in een boek te duiken. Als ik er dan inzit, wil ik doorlezen. Dat is moeilijker stoppen dan met een aflevering die klaar is. Dan hoef ik minder op te letten, is toch wat dommer entertainment.

Verklaring (versterker): Keuzestress, beperkte kennis en beschikbaarheid

- Gebrekkige kennis over het (actuele) aanbod van boeken en daaraan gekoppeld de keuzestress. Sommigen zeggen simpelweg niet te weten waar ze zouden moeten beginnen. Met welk boek? Hoe en waar vind ik dat? Het aanbod is enorm en dat geeft onzekerheid (keuzestress). Niet verwonderlijk omdat men weinig tot niks leest en dus weinig ervaring heeft in het oriënteren op een boek. Tekenend is dat een deelnemer zichzelf een 'beginner' noemt.
- Het niet weten hoe men een geschikt boek moet uitzoeken, hangt samen met de stress een verkeerde keuze te maken. En dat levert weer nieuwe drempels op: de kans op verspilde tijd en geld. Verspilde tijd omdat men eerst tijd moet steken in het vinden en kiezen van een geschikt boek en vervolgens is er de tijd die wordt besteed aan het lezen zelf, iets dat mogelijk tegenvalt omdat het boek niet is wat men ervan verwachtte of hoopte.
- Het moeilijk kunnen kiezen van een boek en het niet goed bekend zijn met het aanbod, komt ook doordat men niet altijd (veel) boeken (thuis) binnen handbereik heeft. En doordat niemand in de bibliotheek komt en het bezoek aan boekwinkels beperkt is.

Verklaring (versterker): Kosten/prijs

Naast de kans op verspilde tijd is er ook kans op verspilld geld. Dus men weet niet zeker, doordat men niet goed kan inschatten of men een goed boek koopt, of het geld goed besteed is. En überhaupt vinden sommigen boeken best duur. Dus de prijs is niet alleen door de hoogte maar ook door de keuzestress, een extra belemmering om (meer) boeken te lezen. En dus een extra reden om naar andere activiteiten uit te wijken.

NL(m45) Er is veel keuze in boeken. Waar moet je dan beginnen? Ik als beginner zou niet weten welk boek ik nu zou moeten kiezen. Ik heb een boekenbon gekregen maar die ligt nog in de kast. Ik heb nooit een drang gehad om een boek te gaan lezen, dat komt door de hoeveelheid, de keuze. En ze zijn vaak ook dik.

LL(v54) Ik ben al oud en je weet niet zo snel schrijvers meer (...)

LL(v38) Ik vind het soms best lastig om een goed boek te kunnen vinden. Boekenreeksen zijn voor mij dus ideaal. Ik ga ook vaak voor dezelfde schrijvers.

NL(m18) Ik kom ook nergens een boek tegen dat ik denk, ik ga het lezen.

LL(v54) Ik vind boeken vrij duur en dat weerhoudt me ervan om te kopen. Daardoor eerder tweedehands.

NL(v52) Ik durf niet zomaar een boek te kopen als ik niet weet of ik het wat vind. Zonde voor het financiële plaatje.

Verklaring (versterker): Leesbeperking

Onder de niet-lezers bevinden zich 3 personen met een leesbeperking, waarvan er eentje zegt dat dit slechts een van de redenen is om niet te lezen. Bij de light-lezers zijn er 2 mensen met een leesbeperking. Hiervan zegt er één dat haar dyslexie nu geen impact meer heeft op haar leesgedrag (hoogstens zijn heel kleine letters wat lastig).

Hoewel er deelnemers zijn die inmiddels weten hoe ze ermee moeten omgaan, verergert een leesbeperking wel de andere, hiervoor genoemde, drempels. Men heeft dan nog minder concentratievermogen, het lezen gaat nog trager, het lezen is daardoor een nog zwaardere en minder leuke activiteit. Ook vermindert het de behoefte om iets aan het huidige leesgedrag te willen veranderen en vergroot het de verleiding van de andere activiteiten.

NL(m45) Door mijn hersenbeschadiging heb ik de concentratie niet meer om een pagina te verwerken. Boeken als de Kameleon gaan prima, maar een zwaarder boek wordt lastig. Gelukkig hebben we luisterboeken, daar gebruik ik er meer van.

LL(v38) Ik ben dyslectisch, dus lezen kost mij meer moeite. Ik moet mijn hoofd kunnen uitzetten in een omgeving zonder prikkels. Als ik iets lees moet ik mijn aandacht erbij houden. Mijn hoofd maakt er andere zinnen van, ik zie woorden maar ik sla het niet op. Stel, ik had geen dyslexie gehad, dan had ik wel meer gelezen. Van huis uit was lezen ook heel normaal. Als ik het leuker had gevonden en er minder moeite mee had gehad, dan had ik meer gelezen.

NL(m33) Ik kan niet heel snel lezen, liep altijd achter in tempo. Daar is al een 1^e deuk geslagen in het willen lezen. Het is nooit iets leuks geweest, voor mij is het gestuntel. Achteraf is vastgesteld dat ik ook dyslexie heb. Het is altijd niet goed geweest, waardoor het voor mij niet goed was om iets te lezen. Dan haalde ik een onvoldoende. Waarom zou ik het dan vaker doen? Dat heeft ervoor gezorgd dat ik niet verder ging lezen en het links liet liggen.

Verklaring (drempel): Niet per se de behoefte voelen of de wens hebben om het lezen van boeken weer op te pakken of om vaker een boek te lezen.

Een groot deel van deelnemers mist het lezen van boeken niet of nauwelijks, er is een soort berusting en men is niet ontevreden over zoals het nu is. Er is dus lang niet altijd de urgentie om hierin iets te willen veranderen.

- De meerderheid van de doelgroep berust zich in de huidige situatie. Bij de niet-lezers zijn ze dit bijna allemaal, bij de light lezers is het net iets meer dan de helft.
- Men mist het lezen van boeken niet echt, men is bovendien blij met de andere activiteiten of alternatieven. Men zou die niet willen missen. Men is tevreden/blij met hoe men zijn leven nu heeft ingericht en de plek die lezen daar nu in inneemt. En dat geldt helemaal voor de deelnemers die het lezen van boeken gewoon niet zo leuk vinden; het zou nogal onlogisch zijn daar meer van te willen of (weer) mee te beginnen. Soms horen we (ook bij deze deelnemers) dat men zich kan voorstellen hoe fijn het is om weer eens te kunnen ontspannen met een boek, om dat rustmomentje voor jezelf te hebben, maar dat blijft voor de meesten iets hypothetisch en niet iets dat men echt wil gaan realiseren.
- Ook is er berusting doordat men min of meer weet dat meer of beginnen met lezen toch niet gaat lukken (zie de diverse verklaringen). Bij deze personen is er dus soms nog wel de wens om meer/weer te gaan lezen, maar ze doen er vervolgens niet echt iets mee.
- Degenen die zeggen wel meer of weer te willen gaan lezen, noemen vooral de voordelen zoals die op pagina 28 vermeld staan (de rust, lezen is goed, ontspannen, etc.) Ook wordt gezegd dat ze lezen altijd leuk hebben gevonden.
  - Overigens erkent de overgrote meerderheid dat lezen veel goeds oplevert, maar dat betekent niet dat ze daarom dus allemaal ook meer willen gaan lezen.

LL(m65) Ik hoop weer meer te gaan lezen, want ik heb meer tijd, heel de dag klussen, is niks voor mij.

LL(m72) Drie boeken per jaar is voor mij normaal. Ik vind het leuk om te doen maar heeft niet mijn hoogste prioriteit. Ik heb zoveel om handen dat ik niet een boek nodig heb om me bezig te houden.

LL(v54) Ik wil niet meer lezen dan nu want ik verveel me niet. Ieder zijn hobby. Een tijdje vond ik het vervelend en lastig omdat ik er niet meer de rust en concentratie voor had, maar nu heb ik er genoeg andere invullingen voor: meer bewegen, tijdschrift of krant lezen.

NL(m45) Ik daag mijzelf uit door te lezen met mijn neefje. Dan ben ik in ieder geval bezig. Ik ben van heel ver gekomen. Het was echt slecht. Het kost wel veel moeite, maar als ik heb gelezen, dan ben ik wel trots dat het me is gelukt.

LL(v38) Vroeger las ik 2 boeken in een weekend. De laatste jaren helemaal niet meer. Een boek is ouderwets, je kan ook online iets opzoeken of lezen. Op je telefoon hoef je er niks voor te doen. Ik heb er ook niet zo'n zin in. Het hoeft niet. Je zit nu in een ander leven, andere omstandigheden. Ik wil niet vaker gaan lezen, ik vind het goed zoals het is. Vroeger had ik een boek gelezen en ging ik nog meer boeken lezen. Dat heb ik niet meer. Het is een gesloten boek.

LL(v38) Als ik meer zou lezen zou ik meer ontspanning en rust hebben. Dat is fijn. Maar ik vind de combinatie ook wel goed zo, mis het niet echt. De combinatie met wat ik nu allemaal al doe. Die dingen zou ik niet willen opgeven.

Drempelverlagers en reclame

Hoewel de deelnemers met hun verklaringen eigenlijk al hebben gezegd wat zou helpen om meer of weer te gaan lezen, is ook gevraagd of ze hiervoor nog meer suggesties hebben. Dat leidde tot het volgende:

- Een andere eigen mentaliteit:
  - Gewoon doorzetten, tijd vrijmaken.
  - Rustmomenten creëren en lezen combineren met andere activiteiten, zoals tijdens het eten. Dat geeft rust.
- Nabijheid/beschikbaarheid van boeken:
  - Zorgen dat er een nieuw boek klaarligt zodra het vorige uit is.
  - Zorgen dat er meer boeken bij de supermarkt komen.
- Hulp bij kiezen, wegwijs maken in boekenaanbod
  - Aanbevelingen/tips krijgen voor nieuwe boeken, bijvoorbeeld via Bol, in tv-series, enthousiast personeel in de boekenwinkel, een bekende.
  - Een boek cadeau krijgen (is ook een soort leestip).
  - Reclame voor bibliotheken maken, überhaupt meer reclame maken.
  - Proefabonnement met 10 geselecteerde titels.
  - Een boek met de sprekende titel: 'Het eerste boek voor volwassenen'. Dit is een boek waarin je als (beginnende) lezer in de wereld van boeken en lezen wordt ingeleid.
- Type boek
  - Boeken in een bepaald thema uitbrengen en dat onder de aandacht brengen.
  - Boeken met korte verhalen.
  - Als het boek staat omschreven als toegankelijk en makkelijk leesbaar. Of dat erop staat dat het niet nodig is dat je het deel ervoor gelezen moet hebben.
  - Een reeks van een auteur: dan weet je wat je kunt verwachten.
- Overige:
  - Oude bibliotheken weer in ere herstellen.
  - Boekenprijzen verlagen.
  - Samen lezen met lotgenoten die ook een leesbeperking hebben.

LL(v34) Ik ben wel gemotiveerd dus ik moet het doorzetten. Ik vind het oprecht leuk maar ik moet er tijd voor maken.

NL(v52) Wat mij kan overhalen, is als ik zeker weet dat een boek goed is

LL(v38) Ik lees 1 of 2 keer per jaar een boek omdat dan iemand tegen mij zegt, dit moet je even lezen.

Bijvoorbeeld mijn zus. Ik ga het lezen als het een interessant onderwerp is. Een kookboek zou het eerste kunnen zijn dat ik een volgende keer ga lezen. Daar staan allemaal verhaaltjes in. Dat lees ik wel, dat is kort. En als het veel is, leg ik er een bladlegger tussen en ga ik daarna weer verder.

NL(m30) Als ik een aanbeveling krijg of als ik een boek krijg over een heel interessant onderwerp. In het verleden gebeurde dat wel, maar mijn vrienden en familie weten wel dat ik nooit meer lees, dus dan krijg je ook geen boeken.

NL(m33) Boeken met kortere verhalen, dus dat boeken wat sneller en vluchtiger worden.

Gevraagd naar wat er in een **reclame** moet komen die het lezen van boeken moet stimuleren/promoten, komt men tot de volgende suggesties:

- Vertel wat er goed en aantrekkelijk aan het lezen van boeken is:
  - Ontspanning, rust, zelfontwikkeling, leren, plezier, verrijkend, ontsnappen in een andere wereld, goed voor het brein, gezond.
- Geef praktische en pakkende informatie:
  - Prijs en dikte van het boek
- Bedenk sprekende titels.
- Reclame voor een specifieke titel, dus niet zozeer voor lezen in het algemeen.
- Als reminder: vergeet niet een boek te lezen. Immers, dat kan gebeuren in een leven waarin het druk is, veel concurrentie van andere activiteiten is en de concentratie snel verslapt.

Overigens kan niemand zich reclames over het lezen van boeken herinneren.

Bovenstaande suggesties hebben veel overlap met de **voordelen** die de boekensector overweegt te communiceren en die we tijdens het interview voorlegden. Deze voordelen worden dus allemaal erkend en herkend. Immers, men had ze meestal zelf al bedacht.

- ‘Ontspanning’. Jazeker, maar het lezen zelf is dus voor de doelgroep regelmatig ook inspannend.
- ‘Leerzaam’ en daaraan gekoppeld ook ‘begripvoller’ en ‘levenslessen’. Wel wordt hier nog gezegd dat de mate waarin je iets opsteekt, kan afhangen van het genre/soort boek.
- ‘Fantasierijk’. Hier kwam men overigens niet zelf op. Ook hier hangt het af van het type boek.
- ‘Gezond’, voor het brein zeker. Daarentegen is lezen ook zitten, aldus een deelnemer.
- ‘Gelukkig’ roept bij sommigen wat vragen op. Immers, een boek kan ook somber stemmen. Tegelijkertijd kunnen de rust en het momentje voor jezelf zeker wel als geluk worden uitgelegd.

LL(v38) Noem in die reclame de prijs en dikte van het boek. En een duidelijke, sprekende titel. Een heel dik boek, 100 bladzijdes is echt de max, wil ik niet meer lezen. We willen allemaal snel in deze tijd. En als een boek 15 euro is pak ik het sneller als dat het 25 euro is.

LL(v34) Vertel waarom het goed voor iemand is: ontspanning, zelfontwikkeling.

LL(v38) Dat je even kan ontsnappen in een andere wereld. Waardoor je het gevoel hebt dat je dingen meemaakt die je zelf niet zou meemaken. En dat je nieuwe dingen kan leren. En reclame als reminder, want ja, ik vergeet wel eens om te lezen. Waarom alleen lezen op vakantie?

NL(v52) Dat het gezond en goed is. Maar of dat iemand aanspoort om te gaan lezen, denk het niet. Voor mij werkt denk ik dat iets een waanzinnig goed boek is. Dat moet ik dan een aantal keer horen. Zo van, dat moet je echt lezen.

NL(m45) Vertel: dat je leest is belangrijker is dan wat je leest.

LL(m66) Als je een boek leest, krijg je meer geestelijke rust. Als ik zelf lees, dan denk ik nergens aan. Maar als je met het internet bezig bent, dan word je gestoord.

LL(v38) Gezond? Jazeker, dat geloof ik absoluut. Een serie kijken is dom entertainment. Met lezen hou je toch je hersenen actief. Je leert nieuwe dingen. Je hersenactiviteit is lager met een serie kijken.

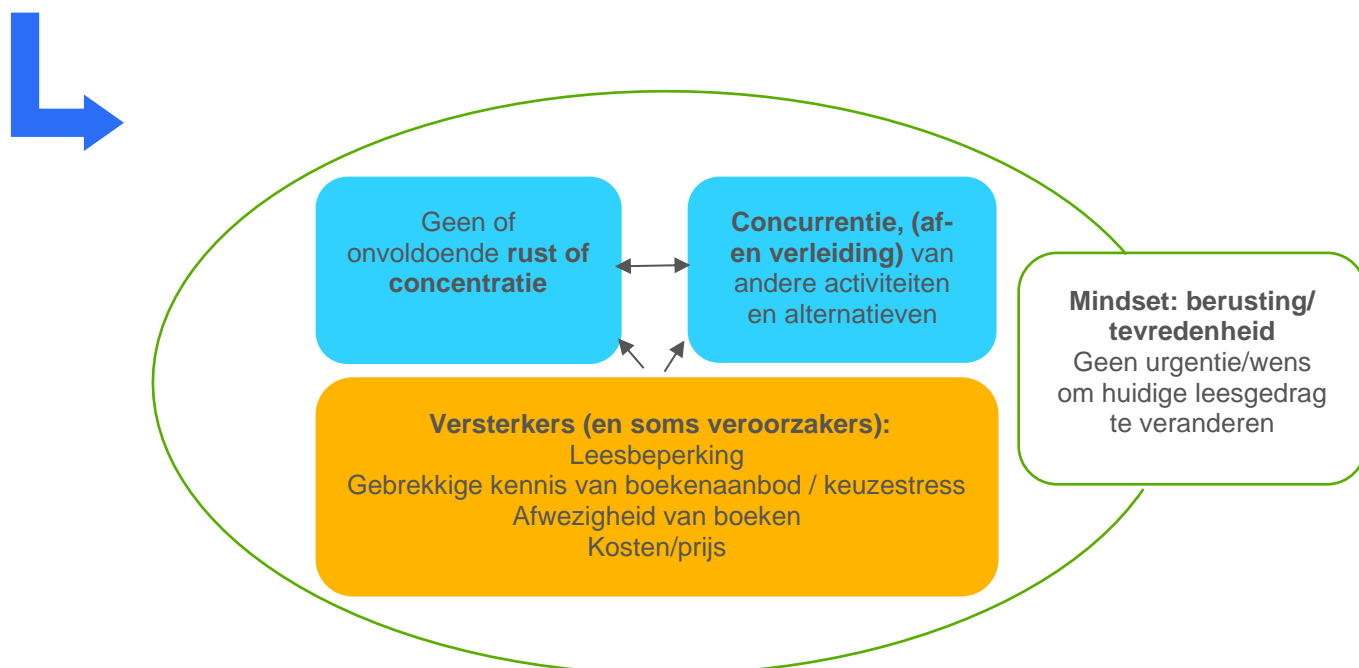
NL(m30) Gelukkig? Ja, omdat je een eigen momentje kan hebben. Een rustmoment.

NL(m45) Lezen is ontspannend want je zit in je stoel, leest rustig. Ik vind het knap als iemand daar de mindset voor heeft.

Conclusies en aanbevelingen

Er spelen meerdere aspecten die verklaren waarom men niet of erg weinig boeken leest.

Een interactief en elkaar versterkend samenspel van meerdere aspecten verklaart het huidige leesgedrag. En die aspecten verschillen niet wezenlijk tussen die van light lezers en niet-lezers.

- Er spelen meerdere aspecten die verklaren waarom men niet of erg weinig boeken leest. Het is meestal niet 1 aspect dat alles van het huidige boekenleesgedrag kan verklaren. Er spelen meerdere aspecten en het ene aspect werkt op het andere door, kan het andere versterken.
- Het is dus een samenspel dat soms lijkt op een kip-ei kwestie, bijvoorbeeld: kan men zich niet goed concentreren, en wijkt men daarom uit naar andere, makkelijkere, activiteiten dan het lezen van een boek, of kan men zich juist niet goed concentreren omdat andere activiteiten aandacht vragen? Wat de oorzaak is, en wat het gevolg, is niet altijd duidelijk.
- De verklaringen die de deelnemers opvoeren om hun huidige omgang met boeken te verklaren, zijn in de kern niet verschillend tussen de light en de niet-lezers.

Een gebrek aan rust/concentratie en concurrentie van andere activiteiten en alternatieve media, zijn de grootste drempels.

Hoewel dus vaak meerdere aspecten de huidige omgang met boeken verklaren en die ook nog eens over en weer op elkaar inspelen, zijn er wel 2 aspecten die domineren:

- **Geen of onvoldoende concentratie, niet of onvoldoende rust (denken te) hebben**
  - Het hebben van voldoende rust/concentratie is voor de doelgroep een belangrijke voorwaarde voor het zetten van de stap een boek te gaan lezen. Boeken lezen vindt men namelijk om uiteenlopende redenen geen makkelijke activiteit. Het gaat niet vanzelf. Overigens moet dat hier niet worden uitgelegd als ‘letterlijk’ niet goed kunnen lezen (dus een laag leesniveau hebben).
- **Andere bezigheden en dus geen tijd (geven) om te lezen. Het gaat hier om de concurrentie (afleiding en verleiding) van andere activiteiten en alternatieve media.**
  - Enerzijds activiteiten van min of meer praktische (al dan niet noodzakelijke) aard; dingen die moeten gebeuren (zoals activiteiten met de kinderen, werk of huishouden). Dit is soms verbonden aan een bepaalde levensfase, zoals het hebben van jonge kinderen of een drukke baan.
  - Anderzijds activiteiten die men aantrekkelijker en makkelijker vindt, zoals televisiekijken, sporten of een nieuwsartikel lezen. Makkelijker omdat er niet per se de rust voor nodig is die een boek vaak wel vereist. En aantrekkelijker kan het al snel zijn omdat er ook deelnemers zijn die simpelweg niet veel hebben met boeken. Dus ze vinden andere dingen al snel leuker.
  - En dan is er nog een 3^e categorie van alternatieven die aandeel wegsnoepen van het lezen van boeken, namelijk de rijkheid aan kennis/informatie die online te vinden. Dus alternatieve bronnen. Er is veel op het internet te lezen, het is toegankelijk en min of meer kosteloos. Zeker als het gaat om non-fictie, sowieso een genre dat onder de deelnemers vaak populairder is dan fictie, is de noodzaak en vanzelfsprekendheid om dat uit een boek te halen, kleiner geworden.

De drempels ‘gebrek aan rust/concentratie’ en ‘concurrentie van andere activiteiten/alternatieven’, kunnen nog eens versterkt worden door andere ‘drempels’

Er valt wat voor te zeggen om de volgende 3 aspecten als aparte drempels op te nemen, dus om ze dezelfde waarde toe te kennen als de hiervoor genoemde 2 drempels (rust/concentratie en concurrentie). Immers, het zijn net zo goed (mede-)veroorzakers van en verklaringen – en dus net zo goed drempels - voor het huidige leesgedrag. Maar per saldo zijn ze ook vaak een soort versterker (katalysator) van eerstgenoemde 2 aspecten.

- **Leesbeperking**
  - Sommige light lezers en niet-lezers hebben een leesbeperking. Zij hebben bijvoorbeeld dyslexie, of een andere aandoening die een beperking oplevert voor het lezen. Dit verergert de 2 dominante drempels: men heeft dan nog minder concentratievermogen, het lezen wordt een nog zwaardere opgave en andere activiteiten worden nog verleidelijker.
  - Anders dan bij de volgende 2 katalysators (keuzestress en prijs), geldt voor de leesbeperking dat deze veel meer impact heeft. Het is vaak dé drempel die het huidige leesgedrag verklaart. Deze leesbeperking heeft het lezen van het begin af aan lastig en (daardoor) niet of minder

leuk gemaakt. En overduidelijk *dáárdoor* kan men zich minder goed concentreren en wijkt men sneller uit naar andere (makkelijkere, leukere) activiteiten.

- **Keuzestress. Dit aspect bestaat uit een aantal onderdelen**
  - Men is niet goed op de hoogte van het (actuele) aanbod van boeken. Vervolgens is het lastig om te moeten kiezen uit dit enorme aanbod, want wat is een aansprekend/passend boek? Dus waar moet deze doelgroep beginnen? Een deel ervan is al een flink aantal jaren weg uit deze ‘markt’ en dus onervaren, een beginner.
  - Daarnaast is het niet bevorderlijk voor het maken van een keuze, als er geen of weinig boeken binnen handbereik zijn. Veel van de niet-lezers en light lezers hebben geen of weinig boeken in huis (mede omdat een boek cadeau geven aan deze doelgroep niet echt voor de hand ligt). Dat betekent dat er dus de noodzaak is om eerst op zoek te gaan naar een boek. En dan helpt het ook niet dat de officiële aanbieders van boeken – grofweg de boekwinkels en bibliotheken – niet per se vaak bezocht worden (en de bibliotheken helemaal niet, alleen soms voor de kinderen) Let wel: het gaat hier om de geïnterviewde light en niet-lezers, en deze zijn er op geselecteerd dat ze ‘geen of weinig contact hebben met boekhandels en bibliotheken’.
- **Prijs/kosten**
  - Het niet goed weten welk boek te kiezen, hangt samen met de angst een verkeerde keuze te maken. En dat levert weer andere drempels/bezwaren op. Ten 1^e het risico dat men zijn tijd verspilt (boek zoeken, boek kiezen, boek lezen dat niet aansprekend is). Ten 2^e dat men geld verspilt.
  - Sowieso wordt regelmatig gezegd dat boeken best duur zijn (en ook een bibliotheeklidmaatschap). Maar los daarvan is het vooral onlogisch en zonde om überhaupt geld uit te geven aan iets waar men in verschillende opzichten moeite mee heeft of onzeker over is. Dit betekent ook dat alleen een lagere prijs niet betekent dat men dus automatisch meer (of weer) gaat lezen. Daar is meer voor nodig.

Laatste drempel voor het (vaker) lezen van boeken: de mindset van de doelgroep over hun huidige leesgedrag

Niet per se de behoefte voelen of wens hebben om het lezen van boeken weer op te pakken of om vaker een boek te lezen. Als dat gevoel bestaat, is het extra lastig om deze mensen te activeren. Immers, dan krijgen ze een ‘oplossing’ aangeboden voor een probleem dat voor hen niet bestaat.

- De meerderheid van de doelgroep berust zich in de huidige situatie. Bij de niet-lezers zijn ze dit bijna allemaal, bij de light lezers is het net iets meer dan de helft.
  - Men mist het lezen van boeken niet echt, men is bovendien blij met de andere activiteiten. Men zou die niet willen missen. Ook is er berusting doordat men min of meer weet dat meer of weer lezen toch niet gaat lukken (zie de diverse verklaringen). Bij deze personen kan er dus soms nog wel de wens zijn om meer/weer te gaan lezen, maar ze doen er vervolgens niet echt iets mee.
- Overigens zien zowel de light als de niet-lezers – inclusief degenen die berusten in hun huidige leesgedrag - de potentiële voordelen, de positieve aspecten, van het lezen van boeken in. Wel is er onder de light lezers wat meer enthousiasme. En dus zijn er daar relatief iets meer die de wens hebben om hun huidige beperkte leesgedrag te veranderen.
  - Tegelijkertijd lijken zij niet heel erg de urgentie te voelen om dit snel op te pakken. Kennelijk is het gemis – of het vertrouwen dat het haalbaar is – ook bij hen weer niet zo groot.

‘Moeite’ is de grootste, alles overkoepelende drempel

Hoewel dus vaak een combinatie van meer en minder dominante factoren, lijken alle genoemde verklaringen/drempels voor niet/weinig lezen, een soort gemene deler te hebben. En dat is ‘moeite’ (of inspanning), want:

- Het kost moeite om de rust/concentratie te vinden voor het lezen van een boek.
- Het kost moeite om een boek te lezen (het kan langzaam gaan).
- Het kost moeite om te bedenken wat een goed/leuk boek is om te gaan lezen (en het kost moeite om het vervolgens in huis te halen).
- Het kost moeite om niet verleid te worden om iets anders te gaan doen dan een boek lezen. Nog los van andere activiteiten die gewoon (eerst) gedaan ‘moeten’ worden.
- Het kost moeite om (weer) de motivatie te vinden om (weer) te gaan lezen, vooral die meerderheid die het wel prima vindt zoals het nu is.
- Het kost moeite om het vertrouwen te hebben dat het vinden en lezen van een boek wèl lukt.

Aanbevelingen

Verbeter het imago van lezen: zorg ervoor dat lezen minder sterk geassocieerd wordt met 'moeite'

De grote uitdaging voor de boekensector is om de associatie van lezen en moeite los te koppelen.

De gepresenteerde voordelen van het lezen worden (h)erkend door de doelgroep. Toch heeft dit de doelgroep tot nu toe nog niet geactiveerd om meer te gaan lezen.

Niet-lezers en light lezers zijn het eens met het idee dat lezen ontspannend, gezond en leerzaam is, en ook dat het mensen begripvoller en fantasierijker maakt. Bovendien zijn het voordelen die alle deelnemers in feite zouden willen ervaren. Immers, het is in allerlei opzichten goed voor ze. Toch moet het activeren tot lezen veeleer gezocht worden in het verminderen van de hiervoor beschreven moeite die deze doelgroep met boeken associeert en vooral daadwerkelijk ervaart. Dát is de belangrijkste barrière, niet dat de doelgroep niet de voordelen inziet van het lezen van boeken.

Als er voordelen van lezen worden gecommuniceerd, is het aan te raden vooral in te zetten op kennis (leerzaam) en ontspanning. Omdat deze voordelen het vaakst spontaan worden genoemd, lijken deze het meest kansrijk om mensen uit hun berustende houding te halen en hen er weer aan te herinneren wat ze missen. Want nu lijken ze het lezen soms simpelweg vergeten te zijn en het ook (daardoor wellicht) niet meer echt te missen.

- Kennis omdat een deel van de doelgroep graag functioneel – met een bepaald doel - lijkt te willen lezen. Dat is wat men vooral lijkt te willen terugkrijgen voor de moeite die men in het lezen stopt. Men wil er iets van opsteken.
- Ontspanning omdat het een wat rusteloze, snel afgeleide doelgroep is en omdat men juist rust en ontspanning wil en ook weet dat lezen dat kan opleveren.
  - Tegelijkertijd is dit wellicht niet realistisch om te verwachten. Deze doelgroep zegt namelijk eerst rust nodig te hebben om überhaupt tot het lezen van boeken te komen. Verder kan het gevoelig liggen bij de personen met een leesbeperking omdat het lezen hen meer dan gemiddeld moeite kost. Bij hen kan het soms eerder aanvoelen als inspannen dan ontspannen en zit de bevrediging veeleer in de voldoening dat het gelukt is. Maar feit blijft dat behalve iets willen leren, ook de ontspannende/rustgevende functie van een boek wordt gewaardeerd en gewenst.

De doelgroep zegt vooral baat te hebben bij het in aanraking komen met specifieke boeken die voor hen persoonlijk aantrekkelijk en/of geschikt zijn.

Men weet vaak niet goed wat het actuele boekenaanbod is en hoe men daaruit een voor hen leuk/interessant boek moet selecteren. Men zit verlegen om concrete tips, dus vertel de doelgroep wat het actuele aanbod is en vooral welk boek voor wie leuk/interessant is.

Idealiter krijgt men boekentips uit de eigen sociale omgeving omdat die waarschijnlijk meer indruk zullen maken (en überhaupt opgemerkt) dan een 'massamediale' communicatie-uiting. Tegelijkertijd is de kans klein dat men vanuit de eigen omgeving boekentips of een boek cadeau krijgt omdat de mensen uit de eigen omgeving vaak al weten dat de ontvanger geen of nauwelijks boeken leest.

- Idealiter wordt een aantal praktische zaken prominent gecommuniceerd om de onzekerheid verder te verlagen: aantal pagina's, gemiddelde leestijd voor langzamere lezers, prijs, waar het boek over gaat, voor wie het bedoeld is, waarom het een goed boek is, etc.

Reminder: vergeet het boek niet

Naast reclame voor een specifieke titel, lijkt er iets voor te zeggen om in een reclame te refereren aan het 'vergeten' van lezen. De doelgroep zegt soms simpelweg niet meer te denken aan boeken. Men heeft het druk, men denkt aan andere activiteiten en 'vergeet' de activiteit van een boek lezen. Dat zit niet meer in het systeem, zit niet meer in de wijze waarop men zijn (dagelijkse) leven inmiddels heeft ingevuld. Tekenend is ook dat de periode van het lezen van boeken 'een gesloten hoofdstuk' wordt genoemd.

Non-fictie kan laagdrempeliger voor de doelgroep zijn dan fictie. Iets dat vrij zeker geldt voor dunnere boekjes en kortere verhalen

Niet-lezers en light lezers geven regelmatig aan dat zij ontvankelijker is voor kortere (en misschien functioneler) verhalen die los gelezen kunnen worden en tussentijds weggelegd. Het gaat erom dat men niet meer (vaak tevergeefs) wacht op dat rustige moment om een boek te kunnen lezen en om daar dan alle aandacht aan te kunnen geven. In plaats daarvan zou men het vertrouwen moeten hebben en dus aandurven om ook even (tussendoor) een stukje uit een boek te lezen. Beginnen aan 'een stukje' is minder uitdagend dan meteen aan 'een (heel) boek'. Temeer boeken regelmatig als 'dik' worden gezien en daarom als een soort opgave.

Hoewel we zeker ook fictie lezers/liefhebbers aantreffen, is non-fictie vaak populairder. Dat heeft een aantal mogelijke oorzaken:

- Het lijkt laagdrempeliger. Bij fictie wordt sneller aan 1 groot verhaal gedacht waar men zijn aandacht bij moet houden om de (mogelijk vele en complexe) verhaallijnen en personages te kunnen blijven volgen. En ook om ze te onthouden voor als men de volgende keer weer verder gaat in het boek. Bij non-fictie daarentegen kan men mogelijk makkelijker onderwerpen eruit pakken om te lezen. Men hoeft niet direct het hele boek te lezen. Men kan het boek ook makkelijker weer even wegleggen en wel zien wanneer men er weer verder ingaat. Non-fictie komt mogelijk ook goed tot zijn recht met wat minder aandacht en toewijding dan fictie (gevoelsmatig) vraagt. Non-fictie die men leest is bijvoorbeeld autobiografieën /bekende personen, sport (en ook over sporters), geschiedenis, oorlog, gezondheid, koken, reizen/buitenland, opvoeding en in het algemeen: waargebeurde verhalen.
-

- Non-fictie heeft hiermee overeenkomsten met de nieuwsmedia (kranten, online artikelen) waar de doelgroep ook makkelijker mee om weet te gaan, zelfs met een beperkt concentratievermogen.

Zorg dat de doelgroep (weer) redenen heeft om de bibliotheek te bezoeken

Bibliotheken spelen in het huidige leven van zowel de geïnterviewde light als de niet-lezers een verwaarloosbare rol (let wel: daar is op geselecteerd). Als men er komt, is dat hoofdzakelijk voor de kinderen. Een gemiste kans omdat de bibliotheken iets bieden waarbij deze doelgroep gebaat is:

- Lenen is voordeliger dan (dure) boeken moeten kopen. Tegelijkertijd vindt een deel de lidmaatschapskosten nu ook te hoog. Logischerwijs vooral omdat men er geen of nauwelijks gebruik van verwacht te maken.
- (Persoonlijke) hulp bij het maken van een keuze uit het grote aanbod van boeken. Keuzestress is namelijk een van de drempels. In het verminderen hiervan, kunnen (o.a.) medewerkers van de bibliotheek een rol spelen.
- Het aanbod van diverse opties voor passend lezen. Dit kan mogelijk drempels wegnemen bij bijvoorbeeld die lezers met een beperkt concentratievermogen.

Serveer het boek zoveel als mogelijk op een presenteerblaadje

In het verlengde van de keuzestress en de beperkte kennis van de doelgroep over het boekenaanbod (waar te beginnen en wat te kiezen?), helpt het als men zoveel mogelijk begeleid wordt in het keuzeprocess. Het gaat hier vooral om het wegnemen van onzekerheid:

- Zorg dat de doelgroep in aanraking komt met zo concreet mogelijke leestips. Idealiter uit de eigen sociale omgeving (maar dat valt lastig te sturen), en ook via (gepassioneerd personeel van) boekwinkels en bibliotheken. En daarnaast is aanwezigheid in bijvoorbeeld supermarkten een aanrader (daar komt men dagelijks/wekelijks). De boekhandel kan hier ook een belangrijke rol spelen.
- Zorg dat ook deze niet- of weinig lezende personen door hun omgeving worden gezien als personen voor wie een boek toch een passend/leuk cadeau kan zijn. Een boek cadeau krijgen zorgt ervoor dat het boek namelijk al in huis is en dat een ander de (moeilijke) selectie en keuze al heeft gemaakt. Zo zijn er al meerdere drempels weggenomen.
- Probeer de prijs zo aantrekkelijk mogelijk te presenteren. Er is logischerwijs weinig ruimte om iets aan het prijsniveau te doen. Een mogelijke nieuwe prijsstijging (BTW) zou voor deze doelgroep nadelig zijn, gezien het feit dat prijs nu al een belemmerende factor is.
- Boeken uit een serie kunnen laagdrempelig zijn: men weet min of meer wat men kan verwachten (dus of het boek leuk/interessant is) en men weet al wat het volgende boek moet worden zodra het vorige uit is.

Bijlage: Light lezers en niet-lezers

Overzicht van belangrijke inzichten over
Light lezers en niet-lezers

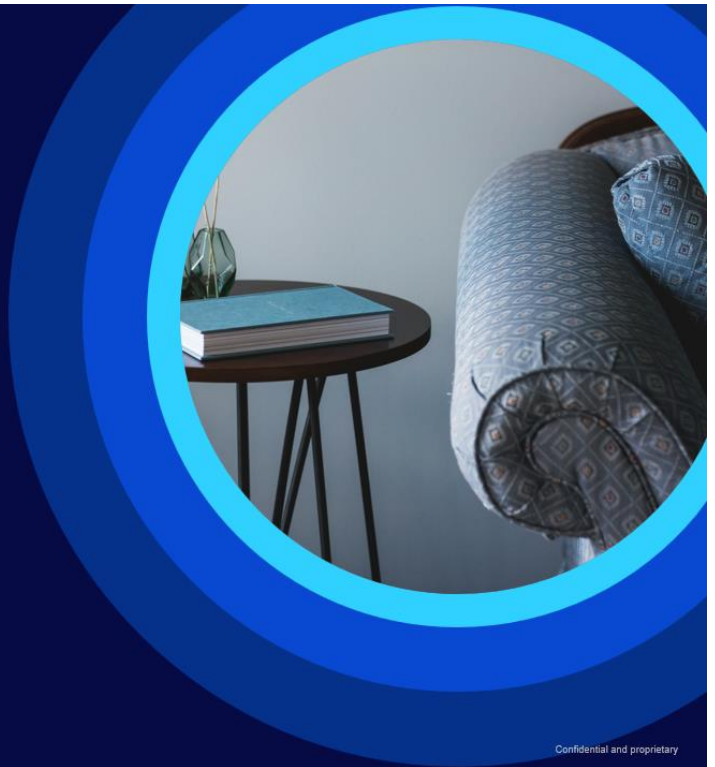
Cary Richards, Erica Nagelhout
Consumer & Marketing Insights
December 2024

NielsenIQ

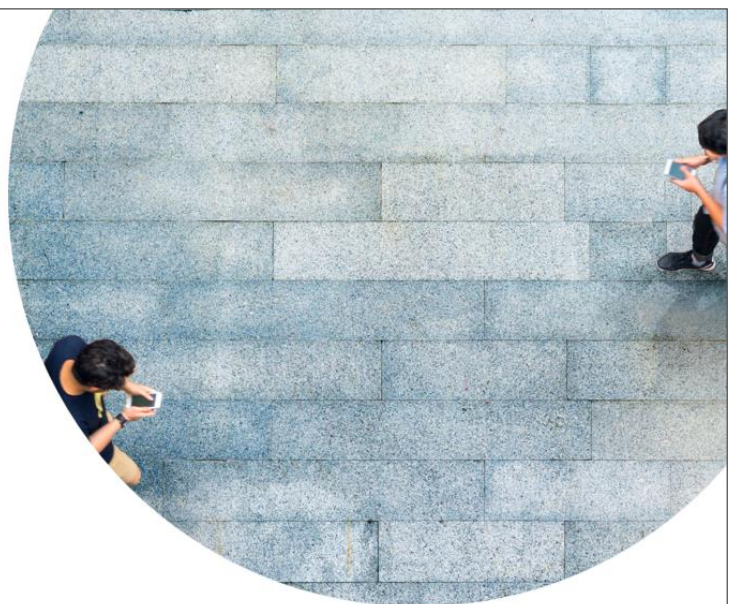

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

Confidential and proprietary

Inhoudsopgave

Achtergrond en doelstellingen

Achtergrond

De leesfrequentie van Nederlandse consumenten is vrij stabiel. Toch zijn er indicaties voor afnemend leesgedrag. Ook zien we een lichte toename van Nederlanders die nooit lezen.

Lezen biedt belangrijke meeropbrengsten, bijvoorbeeld op het gebied van schoolprestaties, maatschappelijke kansen en inlevingsvermogen. Het is daarom belangrijk om de trend van afnemend leesgedrag om te buigen.

In veel van de onderzoeken die we voor SMB doen zijn inzichten voor light lezers en niet-lezers beschikbaar. In dit rapport doen we een deep dive in deze resultaten. Alle resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op verschillende reeds bestaande onderzoeken die we hebben uitgevoerd.

Doelstelling:

Inzicht verkrijgen in de motivatie, houding en profielen van niet-lezers en light lezers zodat alle stakeholders binnen SMB beleid kunnen bepalen om het lezen verder te bevorderen.

In dit rapport vergelijken we verschillende groepen met elkaar:

Lezers

- Leest minimaal 1 keer per maand Heavy en Medium lezers. (S01 code 1-4)

Light lezers

- Leest minder vaak dan 1 keer per maand (S01 code 5)

Niet lezers

- Leest nooit (S01 code 6)

S01. Hoe vaak leest of luistert u gemiddeld boeken (papieren boeken, e-books, luisterboeken)?

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

5

Inzichten

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

6

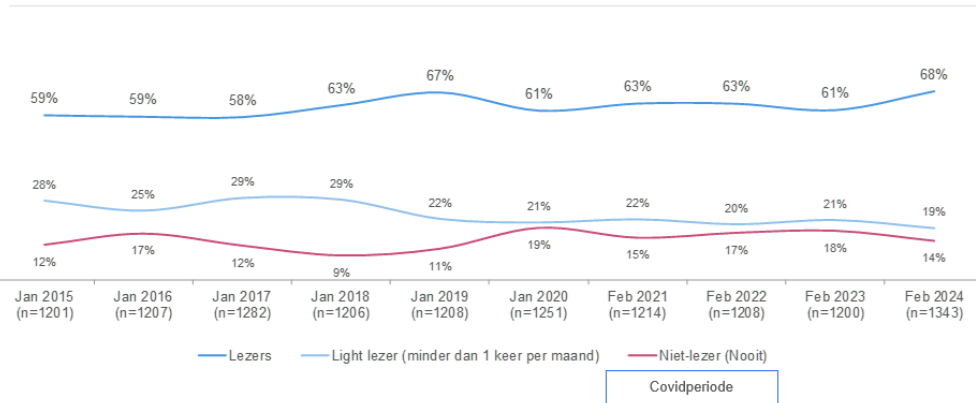

Wat weten we over de trend en het belang van lezen?

Leestrend

In de afgelopen 10 jaar lijkt vooral de groep 'light lezers' (de lichtblauwe lijn) kleiner geworden.

Trendlijnen - Lees- / luisterfrequentie

De resultaten fluctueren licht over de jaren heen.

De groep minder frequente lezers daalt licht, maar worden zij lezers, of worden zij juist niet lezers?

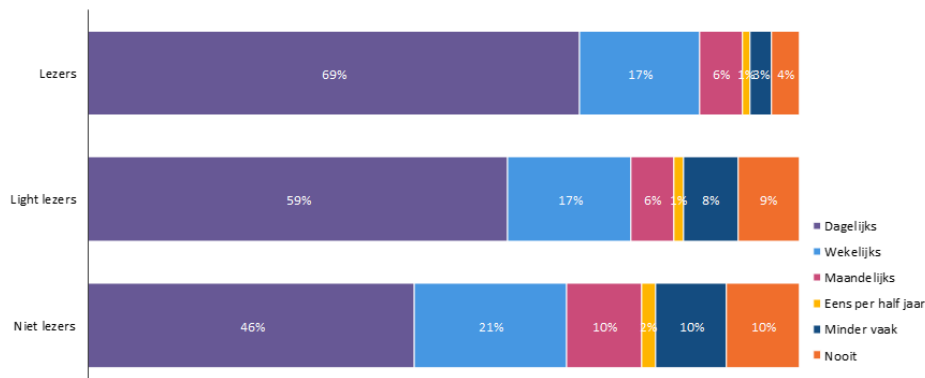
Het is belangrijk deze trend te blijven volgen, en maatregelen te treffen om het lezen te stimuleren.

S01. Hoe vaak leest of luistert u gemiddeld boeken (papieren boeken, e-books, luisterboeken)?
 Basis: alle respondenten
 Bron M67: regulier 2024

Ouders die zelf niet of heel weinig lezen, lezen ook minder vaak (voor aan) hun kind

En ouders hebben daarmee tevens invloed op het leesgedrag van hun kinderen.

Frequentie lezen/voorlezen met kind

- Voorlezende ouders die zelf nooit of weinig lezen, lezen vaker korter voor (1-10 min per dag) aan hun kinderen dan ouders die zelf ook (veel) lezen.
- Ouders die zelf veel lezen, lezen vaker samen met hun kind dan ouders die zelf minder vaak lezen. Ook vinden zij lezen vaker het meest belangrijk voor de ontwikkeling van hun kind.
- Ouders die zelf nooit een boek lezen kijken vaker dagelijks TV, series of filmpjes met hun kind dan ouders die wel eens een boek lezen.

A01_5: A01_5: Kunt u van de onderstaande activiteiten aangeven hoe vaak u deze samen met [naam kind] doet? - Lezen/voorlezen (m68 2024)
Basis: ouders van kinderen < 12 jaar (lezers (tenminste 1 x per maand) n= 728, light lezers (minder vaak) n=197) niet lezers (nooit) n=76)

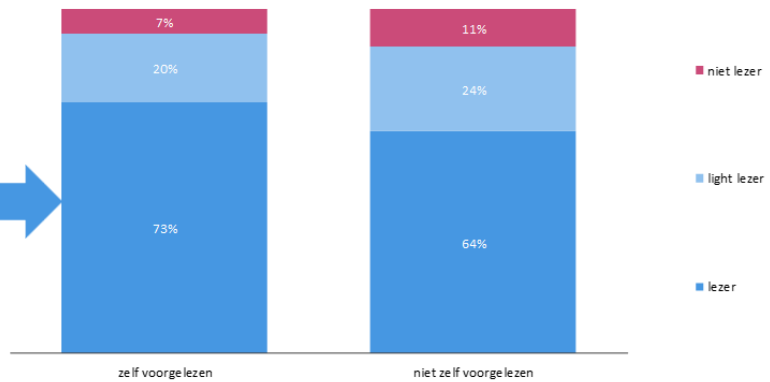
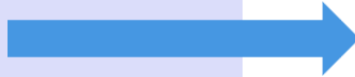
Er is een positieve correlatie in leesfrequentie tussen ouders en kinderen. Met andere woorden: ouders en kinderen delen hetzelfde leesgedrag.

D01: Hoe vaak lezen jouw vader/moeder of verzorger een boek? B01: Kun je hieronder aangeven hoe vaak je de volgende dingen doet in je vrije tijd [boek lezen]?
Basis: Meting 64 jongeren tussen 12 en 25 jaar 2023

Ouders die vroeger zelf zijn voorgelezen worden vaker zelf lezers!

S01. Hoe vaak leest of luistert u gemiddeld boeken (papieren boeken, e-books, luisterboeken)?
Z13C_8. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen: - Ik ben zelf vroeger veel voorgelezen
Basis: Meting 68 ouders van kinderen jonger dan 13 jaar, die hier een uitspraak over konden doen (n=799)

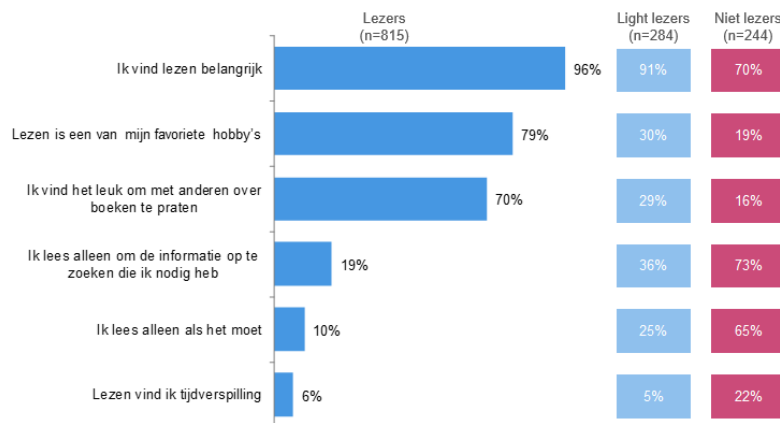
Belangrijke conclusies:

- **Het aandeel lezers fluctueert over de jaren heen**
- **Het leesgedrag van ouders heeft invloed op het leesgedrag van kinderen.**

Wat is de houding ten aanzien van lezen?

Niet lezers vinden lezen minder belangrijk en lezen vaker omdat het moet of omdat ze informatie nodig hebben.

Stellingen omtrent lezen

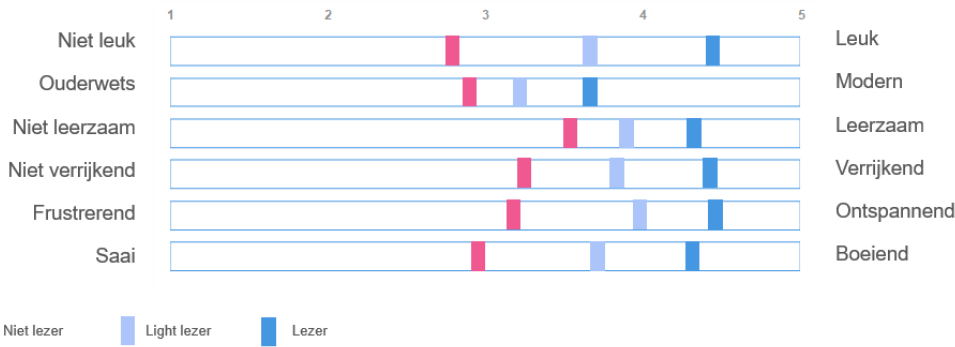

Lezers benoemen vaker dat lezen één van hun favoriete hobby's is en vinden het eveneens leuker om met anderen over boeken te praten.

A03a: In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?
Basis: NI representatief 14+ lezers, light lezers en niet lezers (meting 67 2024)

De gemiddelde niet lezer heeft een negatiever imago van boeken lezen dan de gemiddelde lezer: niet leuk, ouderwets en saai. Lezers hebben een veel positiever beeld.

Imago lezen

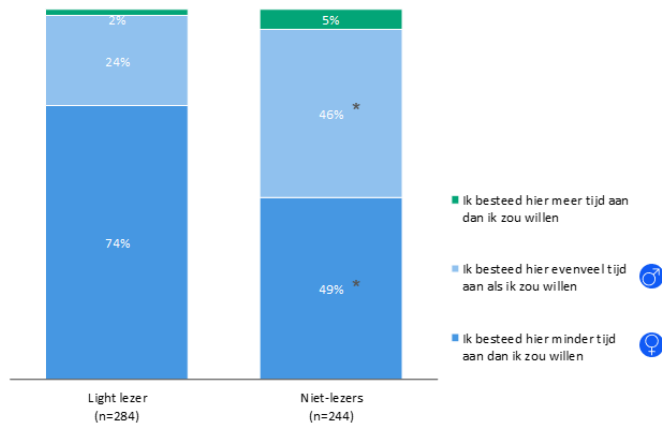
A03: Kunt u aangeven hoe u denkt over het lezen van boeken? (Denk hier zowel aan papieren boeken als aan e-books of luisterboeken). Vindt u dit: (m62 - 2022)
 Basis: NL repre 14+, (Lezers n = 717, light lezers n = 281, niet lezers n = 224)

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

Veel niet lezers en light lezers zouden graag meer tijd willen besteden aan lezen.

Tijdsbesteding aan het lezen of luisteren van boeken

- Globaal de helft van de niet lezers is tevreden met hun huidige leesgedrag. Zij hoeven niet meer te lezen dan ze nu al doen.
- Voor light lezers is dit ongeveer een kwart.

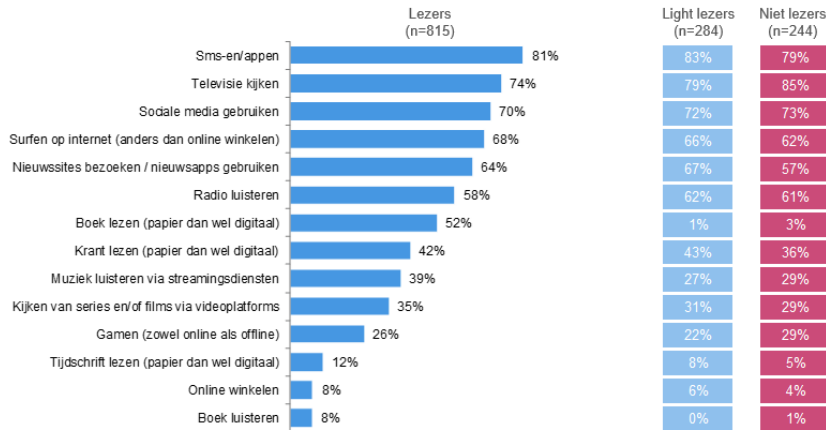
Z03: Besteedt u meer of minder tijd aan het lezen of luisteren van boeken dan u zou willen?
 Basis: alle Light of Niet-lezers, n=528 (meting 67 2024)

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

Als tijdsbesteding kijken niet lezers op dagelijkse basis vaker televisie dan lezers.

Frequentie dagelijkse activiteiten – per leesgroep

- Ouders die nooit een boek lezen kijken vaker dagelijks TV, series of filmpjes met hun kind dan ouders die wel eens een boek lezen. (m68 leesopvoeding 2024)

- Voorlezende ouders die zelf nooit of weinig lezen, lezen vaker kort voor (1-10 min per dag) dan ouders die zelf ook (veel) lezen. (m68 leesopvoeding 2024)

L05: Hoe vaak bent u bezig met de volgende activiteiten?
Basis: NI representatief 14+ lezers, light lezers en niet lezers (meting 67 2024)

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

17

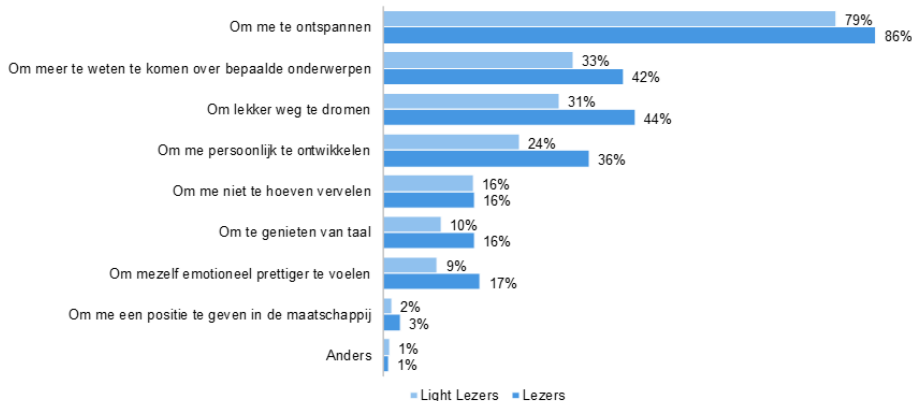
79% van de light lezers leest om te ontspannen (versus 83% van alle lezers)

Source SMB regulier onderzoek uitgevoerd door GfK 2023 M63

De argumenten die men heeft om te lezen voor het plezier zijn in grote lijnen gelijk, maar gelden veel sterker voor lezers dan voor light lezers.

Redenen om voor je plezier te lezen

Het verschil is vooral groot op

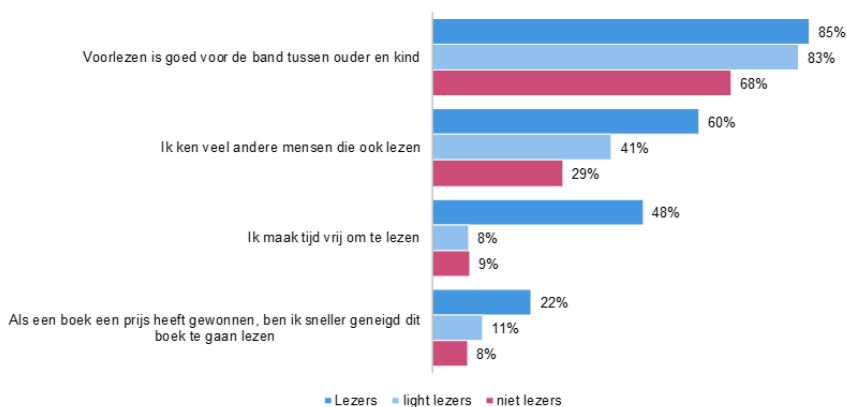
- om lekker weg te dromen
- om me persoonlijk te ontwikkelen
- om te genieten van taal
- om mezelf emotioneel prettiger te voelen.

Deze argumenten worden sterker gevoeld door lezers.

L04: Vanuit welke reden(en) leest u boeken (papier en wel e-books) voor uw plezier in de vrije tijd? (M63 2023)
Basis: NL repre 14+, lezers die lezen voor plezier in de vrije tijd (Lezers n = 733, light lezers n = 239)

Niet lezers en light lezers zijn aanzienlijk minder geneigd om tijd vrij te maken voor lezen.

En kennen minder andere mensen die ook lezen.

Y02_1: Hieronder ziet u een aantal stellingen met betrekking tot het lezen van boeken. Kunt u hieronder aangeven in hoeverre u het eens bent met deze stellingen: (m62 - 2022)
Basis: NL repre 14+, (Lezers n = 717, light lezers n = 281, niet lezers n = 224)

Belangrijke conclusies:

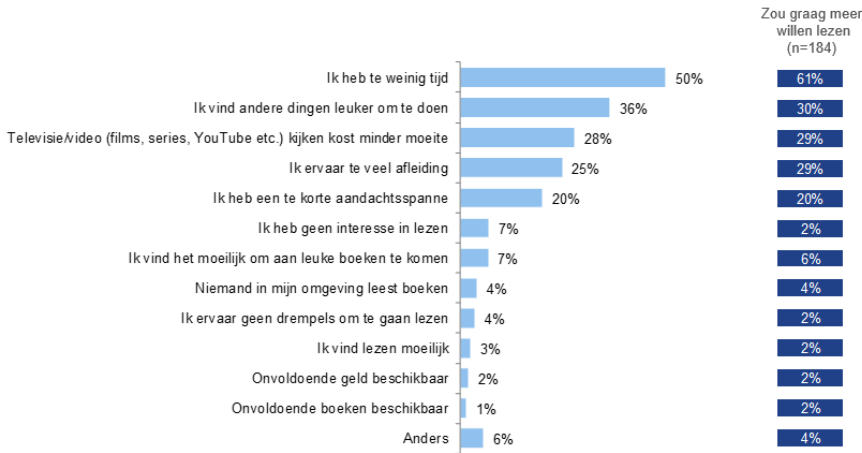
- **Niet lezers en light lezers hebben een minder positief beeld over boeken lezen dan lezers**
- **Niet lezers en light lezers lezen vaker vanuit een andere motivatie dan lezers**
- **Maar zij spreken wel vaak de wens uit om meer te willen lezen (overigens niet allemaal)**
- **Niet lezers kijken vaker televisie in vergelijking met lezers**
- **Niet lezers en light lezers zijn minder geneigd tijd vrij te maken om te gaan lezen dan lezers.**

Wat zijn argumenten om niet te lezen?

Light lezers vinden tijd de belangrijkste drempel om te gaan lezen.

Drempels om te gaan lezen

Het argument te weinig tijd horen we vaker bij hoger opgeleiden. Lager opgeleiden geven vaker aan dat ze andere dingen leuker vinden.

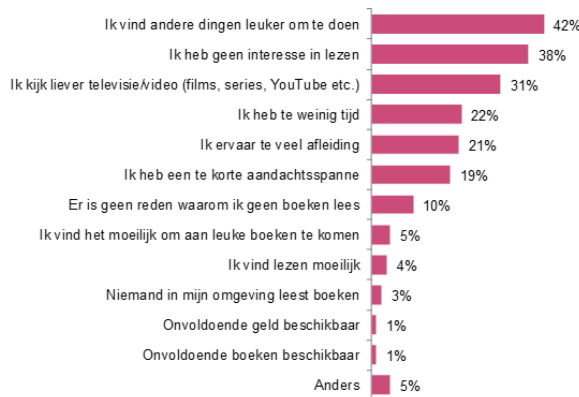
Jongere light lezers geven vaker aan dat televisie/video/series minder moeite kost. Ook klagen zij vaker over een te korte aandachtsspanne.

De categorie 18-34 geeft vaker aan lezen moeilijk te vinden of moeilijk aan goede boeken te kunnen komen.

Z04: Wat zijn voor u soms drempels om te gaan lezen? (m67)
Basis: alle Light lezers (vanuit NL repre), n=284

Voor niet lezers geniet het doen van andere leuke dingen de voorkeur boven een boek lezen.

Reden nooit lezen of luisteren van boeken

De niet lezers die geen interesse in lezen hebben zijn logischerwijs vaker niet kopers van boeken, bezoeken geen boekhandel, en kopen ook geen tweedehands boeken.

Sociaal Economische Klasse A en B2 geven wat vaker aan dat ze geen tijd hebben dan sociale klasse C/D.

S01d: U leest of luistert nooit boeken. Kunt u aangeven waarom u geen boeken leest?
Basis: alle niet-lezers, n=244

Belangrijke conclusies:

- **Voor light lezers is tijd de belangrijkste drempel om te gaan lezen**
- **Niet lezers vinden andere dingen veelal leuker om te gaan doen**

Wat stimuleert hen om wel te lezen?

Naast vakantie, ervaren light lezers een goede leestip of als men iets over een bepaald onderwerp wil weten als een belangrijke stimulans om te lezen.

Situaties die stimuleren om te gaan lezen

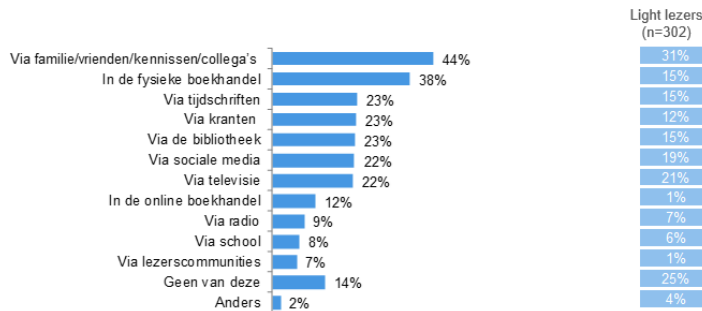
De top drie stimulansen voor light lezers zijn:

- 1: Als ik vakantie heb
- 2: Als ik meer over een onderwerp wil weten
- 3: Als ik een goede leestip krijg.

Y01: Wat zijn voor u momenten of situaties die u stimuleren om te gaan lezen?
Basis: NL representatief 14+ lezers (n = 701) light lezers (n=302) (meting 62 – najaar 2022)

Vrienden, familie en kennissen zijn de belangrijkste inspiratiebron om te gaan lezen; voor light lezers zijn het daarnaast ook de televisie en sociale media.

Inspiratie om zelf te lezen

De top drie inspiratiebronnen voor light lezers zijn:

- 1: familie of vrienden
- 2: televisie
- 3: sociale media

Y06: Waar hoort, ziet of leest u weleens iets dat u inspireert om zelf te gaan lezen?
Basis: NL representatief 14+ lezers (n = 701) light lezers (n=302) (meting 62 – najaar 2022)

Ouders bezoeken een boekhandel met hun kind als zij een cadeau nodig hebben. Dit is ook de belangrijkste bezoekreken van light lezers en niet lezers.

Bezoekmoment

Z28a: Op welke momenten bezoekt u een boekhandel met uw kind?
Basis: ouders van kinderen jonger dan 13 jaar (meting 68 - 2024)

Niet lezende ouders bezoeken met hun kind vaker de bibliotheek dan de boekhandel.

Bezoekmoment

Z28b: Op welke momenten bezoekt u een bibliotheek met uw kind?
Basis: ouders van kinderen jonger dan 13 jaar - lezers, light lezers en niet lezers (meting 68 - 2024)

  Significant t.o.v. andere leeftijdsgroep

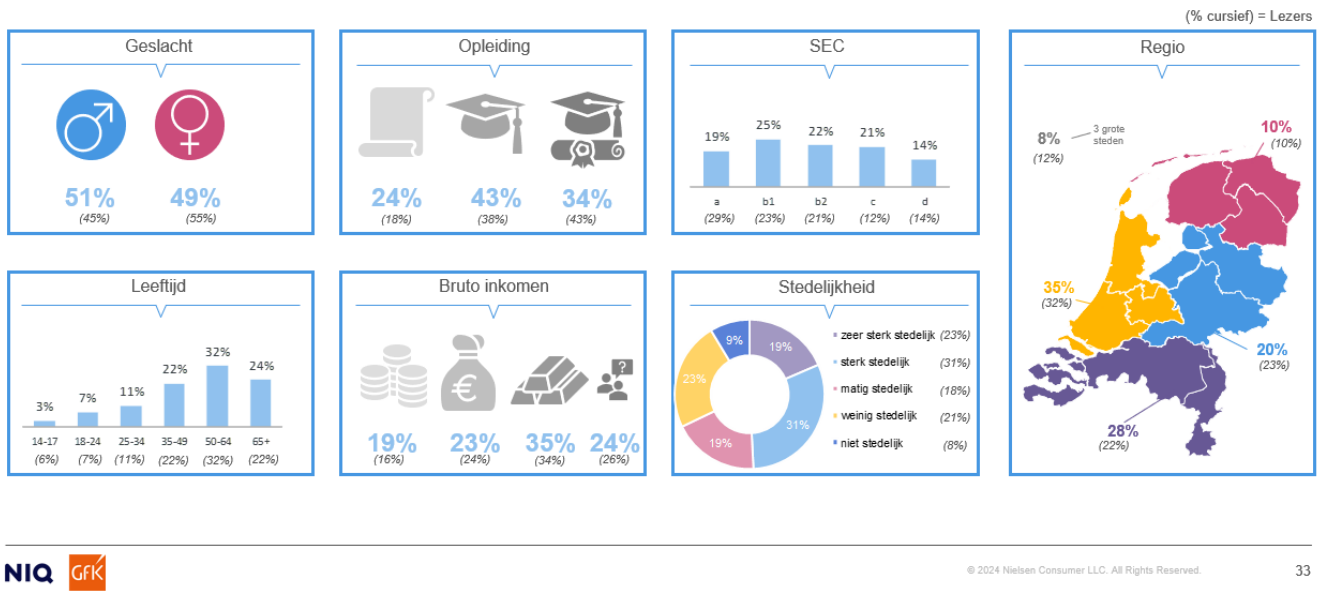
Belangrijke conclusies:

- **Vakantie, vrije tijd, een goede leestip of iets willen weten over een bepaald onderwerp zijn belangrijke lees-stimulansen voor light lezers.**
- **Light lezers worden het meest geïnspireerd om zelf te lezen door familie of vrienden, of door iets dat zij zien op televisie of op sociale media**
- **Ouders die zelf niet lezen met jonge kinderen (< 13 jaar) bezoeken vaker met hun kind de bibliotheek dan de boekhandel.**
- **Het kopen van een cadeau leidt ouders nog het meest naar de boekhandel met hun kind.**

Wie zijn het, en waar kunnen we ze vinden?

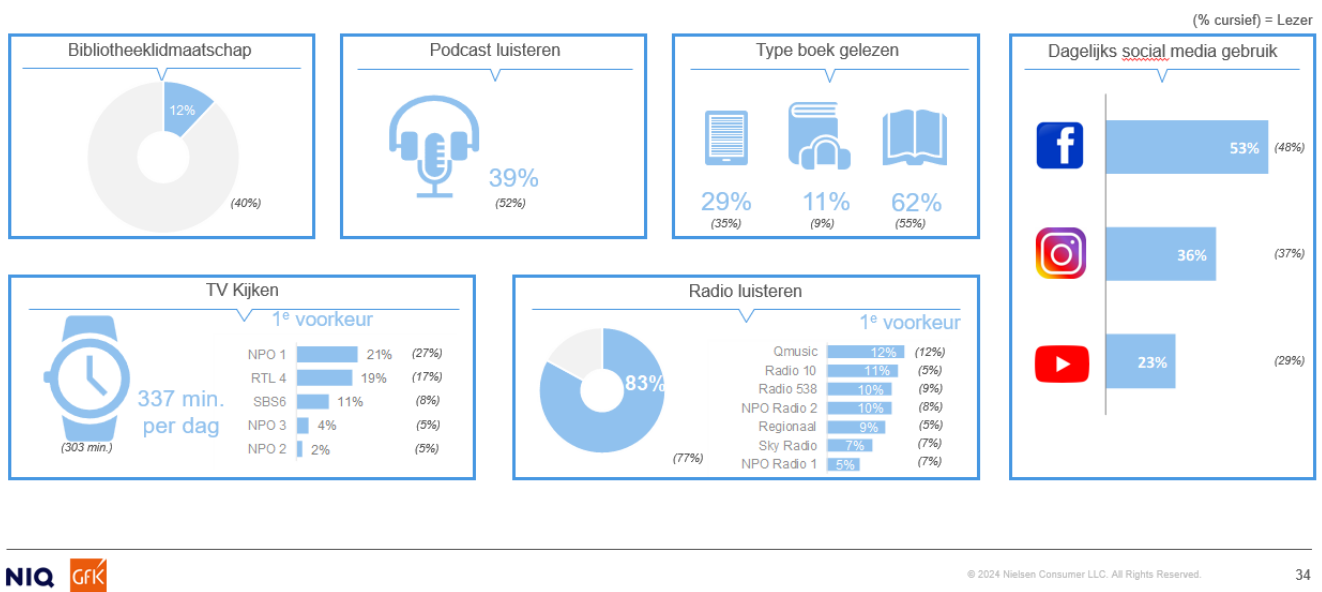
Profiel light lezer (versus lezer)

Light lezers zijn doorgaans iets minder hoog opgeleid, bevinden zich iets vaker in lagere sociale klassen

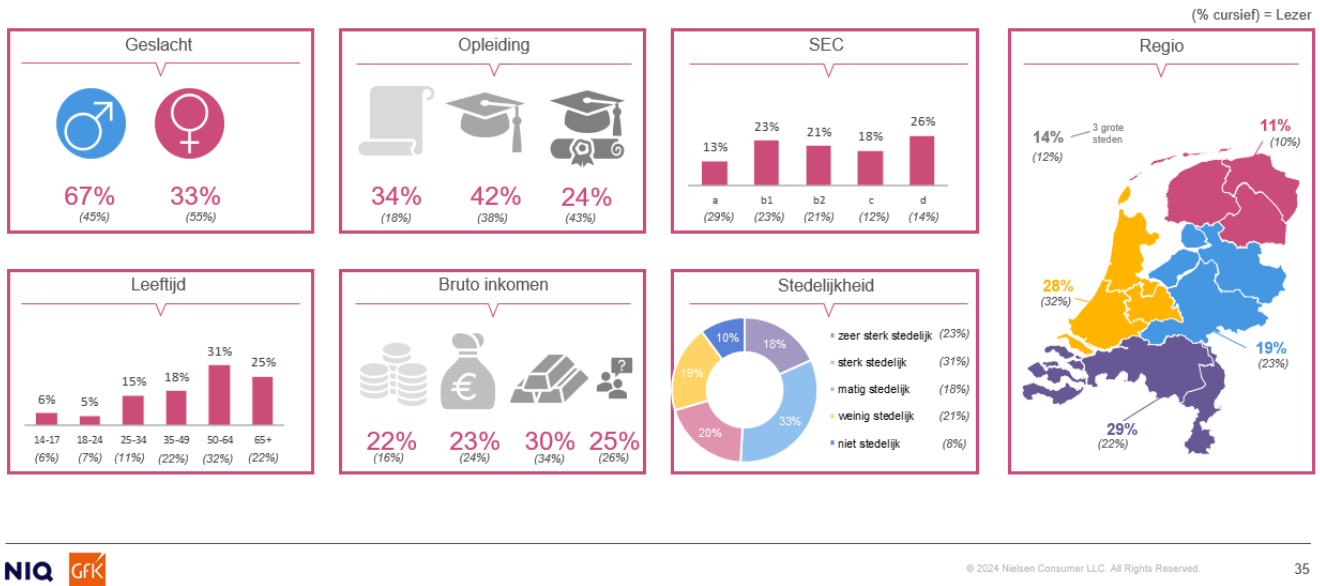
Profiel light lezer (versus lezer)

Zij zijn minder vaak lid van de bibliotheek, luisteren ook minder vaak naar podcasts en lezen vaker papieren boeken. Light lezers luisteren vaker naar Radio 10 en kijken vaker naar SBS6.

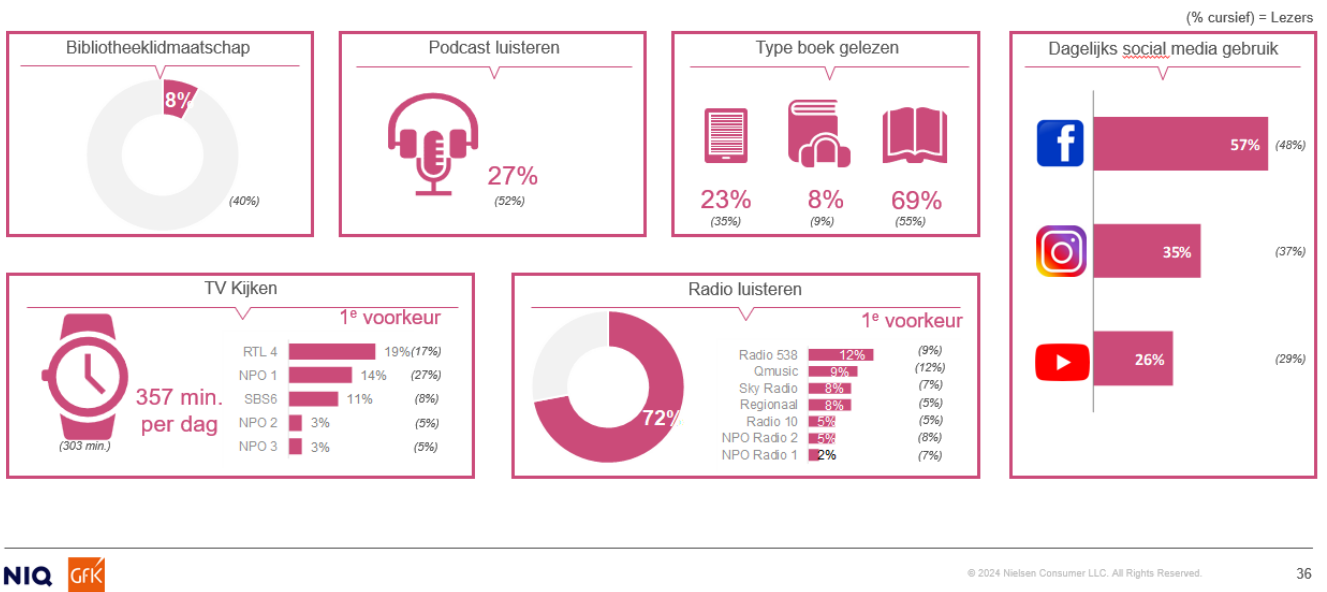
Profiel niet lezer (versus lezer)

Niet lezers zijn vaker mannen, vaker laag opgeleid, en vaker in lagere sociale klassen.

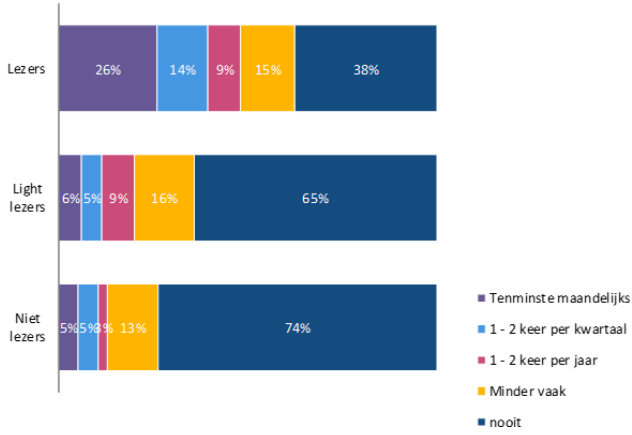
Profiel niet lezer (versus lezer)

Zij zijn zelden, maar soms nog wel lid van de bibliotheek, luisteren minder vaak naar podcasts en als zij lezen zijn dit vaker papieren boeken. Niet lezers luisteren vaker naar Radio 538 en kijken vaker televisie dan lezers.

Bibliotheek bezoek:

Light lezers en niet-lezers bezoeken veel minder vaak de bibliotheek dan lezers; desalniettemin bezoekt een kwart van de niet-lezers weleens een bibliotheek.

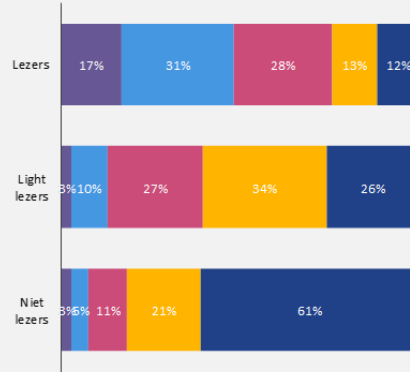

S010a: Hoe vaak komt u gemiddeld in de bibliotheek? (Basis: lezers (tenminste 1 x per maand) n= 815, light lezers (minder vaak) n=284 niet lezers (nooit) n=244)

Boekhandelbezoek:

Light lezers en niet-lezers bezoeken vaker een boekhandel dan een bibliotheek.

S08: Hoe vaak komt u gemiddeld in de fysieke boekwinkel om één (of meerdere) boek(en) te kopen? (Basis: lezers (tenminste 1 x per maand) n= 815, light lezers (minder vaak) n=284 niet lezers (nooit) n=244)

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

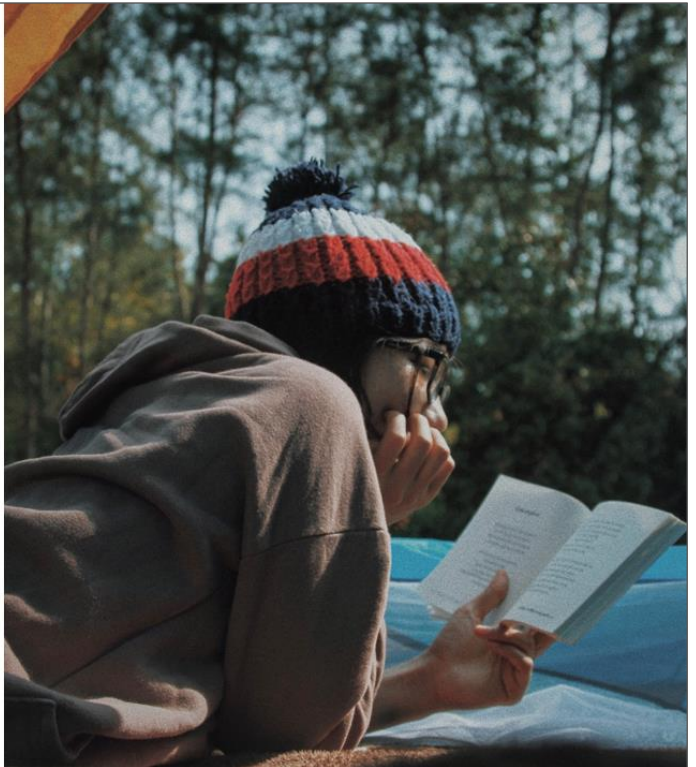
Een grotere groep niet-lezers leest nooit een krant in vergelijking met lezers (36%)

47%

Een grote groep niet-lezers koopt nooit een boek

81%

Source SMB regulier onderzoek uitgevoerd door GfK 2023 M63

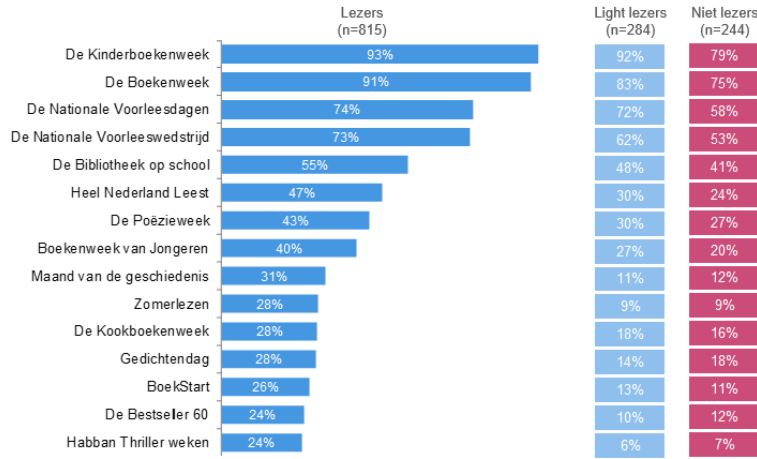

Lees-/boekencampagne

De bekendheid van de lees-/boekcampagnes liggen lager onder light lezers en niet lezers. Met name de grote campagnes zijn nog wel bekend.

Bekendheid lees/boekcampagnes

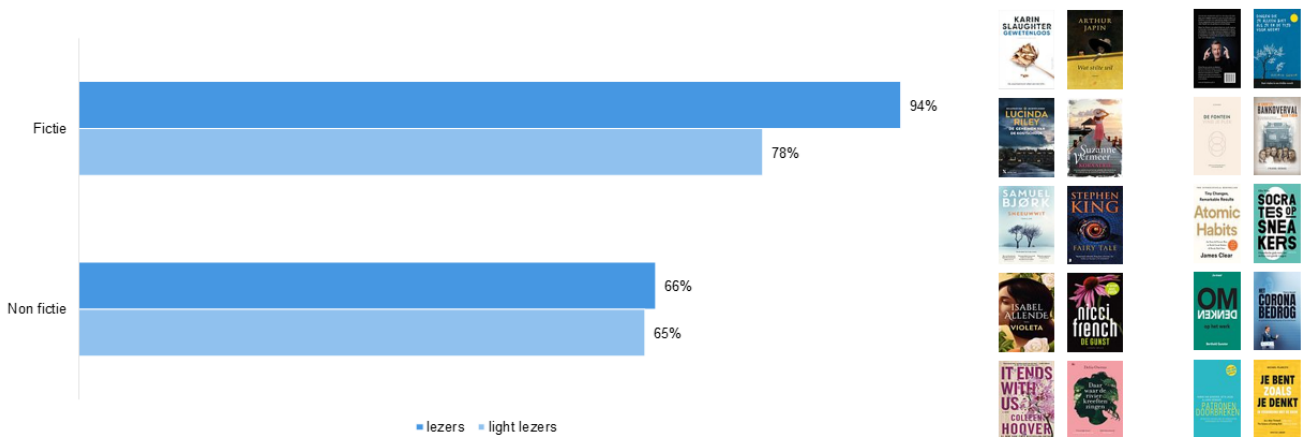

C01: Kunt u aangeven in hoeverre u bekend bent met de volgende lees-/boekcampagnes?
Basis: NI representatief 14+ lezers, light lezers en niet lezers (meting 67 2024) Top 3, zeer goed, goed en beetje mee bekend.

Genre

Light lezers lezen naar verhouding meer non fictie

Fictie versus Non fictie

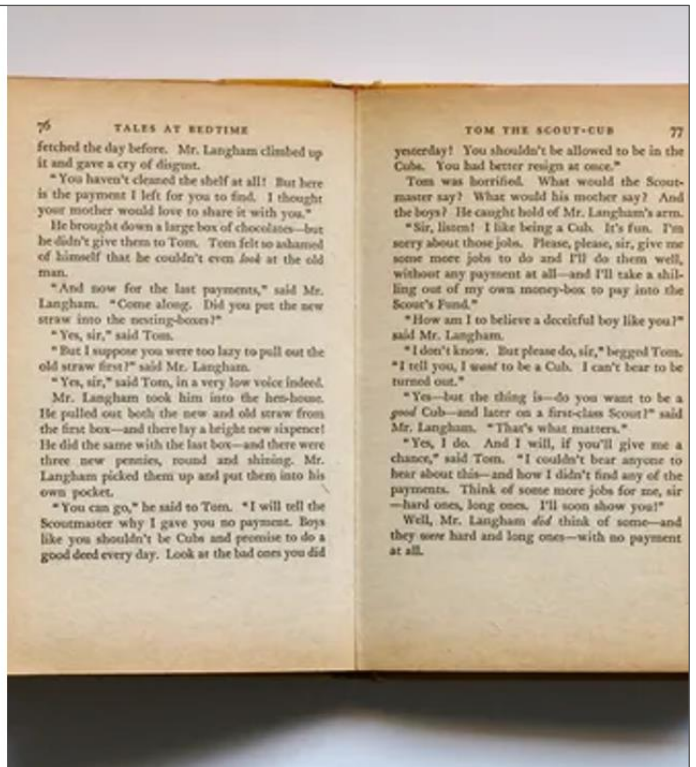

L04b: Welke genres leest u wel eens?
Basis: Representatief NI 14+ lezers (n=994) light lezers (n= 256) (meting 63 2023)

61% van de light lezers
leest uitsluitend papieren
boeken (versus 49% van
alle lezers)

Source SMB regulier onderzoek uitgevoerd door GfK 2023 M63

Belangrijke conclusies:

- Light lezers en niet lezers hebben verschillende profielen, zowel op demografische variabelen als op mediabestedingen.
- Light lezers lezen naar verhouding meer non fictie.

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All Rights Reserved.

42

Samenvattend

Samenvattend

Er is de nodige kwantitatieve kennis over niet lezers en licht lezers beschikbaar.

Maar er mist logischerwijs ook nog de nodige informatie. Zo weten we nog weinig over de diepgaandere motivatie die niet lezers en light lezers kan motiveren om (meer) te gaan lezen. In welke situaties men wel tot lezen kan komen. Welke boodschap zou hen raken om wel te gaan lezen. Deze onderwerpen zullen aan de orde komen in de kwalitatieve themameting in het vierde kwartaal van 2024.

Het is goed om hypotheses te formuleren die in kwalitatief onderzoek verder kunnen worden uitgediept.

NielsenIQ

© 2024 Nielsen Consumer LLC. All rights reserved.

NielsenIQ (NIQ) is the world's leading consumer intelligence company, delivering the most complete understanding of consumer buying behavior and revealing new pathways to growth. NIQ combined with GfK in 2023, bringing together the two industry leaders with unparalleled global reach. Today NIQ has operations in more than 95 countries covering 97% of GDP. With a holistic retail read and the most comprehensive consumer insights—delivered with advanced analytics through state-of-the-art platforms—NIQ delivers the Full View™.